

Эл ишини
эр қилур,
Эр қадрини
эл билур.

Ўзбек халқ мақоли

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Қарори

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ҚУРОЛЛИ КУЧЛАРИГА
ФУҚАРОЛАРНИ НАВБАТДАГИ ЧАҚИРУВ ҲАМДА
МУДДАТЛИ ҲАРБИЙ ХИЗМАТНИНГ БЕЛГИЛАНГАН
МУДДАТЛАРИНИ ЎТАБ БҮЛГАН ҲАРБИЙ
ХИЗМАТЧИЛАРНИ ХИЗМАТДАН БЎШАТИШ ТЎҒРИСИДА**

"Умумий ҳарбий мажбурият ва ҳарбий хизмат тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси Қонунига мувофиқ:

1. Чакирилиш муддатини кечиктириш ҳуқуқига эга бўлмаган Ўзбекистон Республикасининг чакирив ёшидаги фуқаролари 2010 йилнинг февраль-март ойларида муддатли ҳарбий хизматга чакирилсун.

Муддатли ҳарбий хизматни ўташга яроқли ҳамда чакирилиш муддатини кечиктириш ва чакирилишдан озод

этиш ҳуқуқига эга бўлмаган, бироқ ушбу чакирив мобайнида Қуролли Кучлар сафига чакирилмайдиган фуқаролар сафарбарлик чакириви резервига олинсин.

2. Муддатли ҳарбий хизматнинг белгиланган муддатларини ўтаб бўлган фуқаролар 2010 йилнинг март-апрель ойларида Ўзбекистон Республикаси Қуролли Кучлари резервига бўшатилсин.

3. Ушбу қарорнинг ижросини назо-

рат қилиш Ўзбекистон Республикасининг Бош вазири Ш.Мирзиёев ва Ўзбекистон Республикаси Президенти хузуридаги Миллий хавфсизлик кенгаши Котиби М.Атаев зиммаларига юклансин.

**Ўзбекистон Республикаси
Президенти**

И.КАРИМОВ

Тошкент шаҳри, 2010 йил 19 январь

ШОГИРА ЗАКОСИ МУАЛЛИМ МАШАҚҚАТИДАН

Н.Солиҳова жамоада ўзининг ташаббускорлиги, турли кеча ва тадбирларда бош-қош бўлиши билан ҳам алоҳида эътибор қозонган. Зеро, "Йилнинг энг яхши фан ўқитувчisi", "Йилнинг энг яхши синф раҳбари" танловларида фаол иштирок этган ўқитувчи бугун ҳам дарсларини янгидан-янги усулларда ўтиш учун ижод қилишдан тўхтагани йўқ. Унинг ноанъанавий усулларда, кўргазмали қуроллардан фойдаланиб ўтган дарсларини кузатган ҳамкаслари тажриба алмашиб истагида эканликларини билдирамоқда.

Устознинг талабчанлиги, ўз устида тинимсиз изланиши унинг кўлида таълим олаётган ўкувчиларнинг ҳам келажагига бевосита боғлиқ. Зеро, Насиба опа сингари устозлардан таълим ва тарбия олаётган бугунги ёшлар келажақда эл-юрт хизматига шай, зукко шогирд бўлиб етишадилар.

Суратларда: Н.СОЛИҲОВА машгулот пайтида.
Бурҳон РИЗОҚУЛОВ олган суратлар.

Умр оқар дарёга ўхшайди. Дарё ўз суви билан босиб ўтган йўлларида кўркам боғлар, обод масканлар яратса, инсон ҳам умри мобайнида кимларгадир яхшилик қиласи, эзгу амаллар бажариб ўзидан яхши ном қолдиради. Бундай кишиларнинг аксарияти эса устозлик касби орқали хурмат-эътибор қозонадилар.

Собир Раҳимов туманидаги 326-давлат ихтисослаштирилган макtabida ҳам ана шундай фидойи, ўз фанини чин дилдан ўтадиган, ҳар бир дарс учун алоҳида тайёргарлик кўрадиган ўқитувчилар талайгина.

Ана шундай илфор педагоглардан бири, мактабнинг она тили ва адабиёт фани ўқитувчиси Насиба Солиҳовадир. Унинг тиним билмай изланишлари, янгилликка ўчлиги шогирдларига ҳам ўрнак бўлмоқда.

ГАЗЕТАНИ
ВАРАҚЛАГАНДА:

УЛУФ МАҚСАД
ЙЎЛИДАГИ
ОДИМЛАР

3-бет

БОЛАНГИЗНИ
ЎРГАНИШ
СОАТИ

5-бет

ТАРМОҚМИ
ёки
ҚАРМОҚ?

6-бет

TOSHKENTDA
SOAT 00.00

Yer yuzining qolgan
joylarida-chi?

8—9-бетлар

ОЙЛИК ФАН
ОЛИМПИАДАЛАРИ

унда ғолиблар
аниқланиб,
рагбатлантириб
борилаётir

10-бет

АҚЛИЙ
ЯЛҚОВЛИК
НИМА?

11-бет

МАРКАЗИЙ САЙЛОВ КОМИССИЯСИДА

Ўзбекистон Республикаси Марказий
Сайлов комиссиясининг навбатдаги
мажлиси бўлиб ўтди. Уни Комиссия
раиси

М.Абдусаломов бошқарди.

Мажлисда Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатасининг биринчи мажлисini чакириш тўғрисидаги масала кўриб чиқилди ва тегиши қарор қабул қилинди.

Ўзбекистон Республикаси Конституциясининг 81-моддаси, “Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлисининг Қонунчилик палатаси тўғрисида”ги Конституциявий қонун ва “Ўзбекистон Республикаси Марказий сайлов комиссияси тўғрисида”ги Қонуннинг 5-моддасига мувофиқ Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатасининг биринчи мажлиси Марказий сайлов комиссияси томонидан чакирилади.

Марказий сайлов комиссияси парламент қуий палатасининг биринчи мажлисini 22 январь куни Тошкент шаҳрида чакириш ва унинг кун тартибига ташкилий масалаларни киритиш тўғрисида қарор қабул қилиди.

Шунингдек, мажлисда Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Сенати аъзолари сайловига тайёргарлик кўриш ва уни ўтказиш тўғрисидаги масала ҳам кўриб чиқилди.

* * *

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ ҚОНУНЧИЛИК ПАЛАТАСИ БИРИНЧИ МАЖЛИСИННИГ ОЧИЛИШИ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатасининг биринчи мажлиси 22 январь куни соат 10:00 да Тошкент шаҳрида Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси биносида очилади.

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ МАЖЛИСИ ҚОНУНЧИЛИК ПАЛАТАСИ ДЕПУТАТЛАРИ ДИҦАТИГА

Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси мажлисига келган депутатлар 21 январь куни соат 9:00 дан 18:00 га қадар Ўзбекистон Республикаси Олий Мажлиси Қонунчилик палатаси биносида рўйхатга олинади.

Ўзбекистон Республикаси
Марказий сайлов комиссияси

НАМУНАЛИ ҚИШЛОҚ МАКТАБИ

Эргаш ХЎЖАЕВ,
“Туркестон-пресс”

Ўзбекистон Экологик ҳаракатида “Экологик таълим-тарбия йўналишида ги энг намунали қишлоқ мактаби” Республика кўрик-тапловининг якунига бағишиланган матбуот анжумани бўлиб ўтди.

Танлов Ўзбекистон Республикаси Табиатни Муҳофаза қилиш давлат кўмитаси, Нодавлат нотижорат ташкилотлар Миллий Ассоциацияси, “Экосан” экология ва саломатлик халқаро хайрия ташкилоти ҳамкорлигига ўтказилди.

Софлом атроф-муҳит, жумладан, аҳолининг экологик билим ва маданияти ошириш, экологик фикри шакллантиришда қишлоқ мактабларининг

фаолигини кучайтиришга ҳисса қўшиш, улар учун яратилётган шарт-шароитларни яхшилаш, экологик муҳитнинг соғлигини сақлашга қаратилган фаoliyatlariни янада ривожлантириш мақсадида ташкил этилган танлов уч боқичда ўтказилди.

Танловнинг Республика босқичига Корақолғоғистон Республикаси ва барча вилоятлардан бир қатор мактаблар иштирок этди.

Танлов якунига кўра, 1-ўрин Хоразм вилояти Янгиқўргон туманинаги 15-умумтаълим мактабига, 2-ўрин Сурхондарё вилояти Термиз туманинаги 16-умумтаълим мактабига, 3-ўрин эса Бухоро вилояти Пешку туманинаги 21-умумтаълим мактабига насиб этиди. Голиблар тадбир ташкилотчilarни ва ҳомийларининг диплом ҳамда эсадлик совғалари билан тақдирланди.

ИЖОДИЙ УЧРАШУВ

Ф.ҲАСАНОВ,
ЎЗА мухбири

Самарқанд шаҳридаги 1-педагогика коллежида «Юксак маънавиятли ёшлар – юрт таянчи» мавзуда ижодий учрашув ўтказилди.

Баркамол авлод йили муносабати билан ташкил этилган тадбирда пойтахтдан келган шоир ва ёзувчilar, самарқандлик ижодкорлар Президентимиз раҳнамолигида ёшларнинг чукур билим олишлари, ҳётда ўз ўринларини топишлари учун яратилётган шарт-шароит ва имкониятлар ҳақида сўз юритдилар.

Халқаро фан олимпиадалари, кўрик-тапловлар ва спорт мусобакаларида муваффақиятли иштирок этаётган йигит-қизларимиз буюк ажоддларимизнинг муносабати ворислари эканини амалда ислотламоқда. Юргобишиз ташабbusi билан Баркамол авлод йили деб эълон қилинган жорий йилда бу йўналишдаги ишлар кўлами янада кенгаяди.

— Ҳар бир ота-она фарзанд ўстирада экан, унинг эртаси ёруғ бўлиши, ҳам жисмонан, ҳам маънан соғлом бўлиб камолга етишини истайди, — дейди шоира Зебо Мирзаева. — Ана шу орзу-истак унинг ҳаётини мазмунига айланади. Юргобишизининг ёш авлодга кўрсатаётган ўтибор ва ғамхўрлиги замонида ҳам шундай эзгу мақсадлар музассам. Ёшларимиз билим олиш ва касб-хунар ўрганиш борасидаги бундай имкониятлардан самарали фойдаланишлари, эл-юрт корига ярайдиган етук инсонлар бўлиб камол топишлари зарур.

Шундай ижодий учрашувлар вилоятнинг бозқа билим масканларида ҳам бўлиб ўтди.

Баркамол авлод, албатта, соғлом оиласида вояга етади. Шунинг учун ҳам баркамол авлод ҳақида гап кетганди, кўз олдимизга ҳар томонлама ҳамунали оиласи келтирамиз. Ҳукуматимиз томонидан жамиятнинг ушбу муҳим бўғинига доимий эътибор қаратилиб келинаётгани бежиз эмас. Чунки оиласида соғлом муҳит ёшларимизнинг ҳар томонлама етук, сифати яхшиланди.

Биргина пойтахтимизда кейинги йилларда барпо этилган Республика шошилинч тиббий ёрдам илмий маркази, шунингдек, соғлом бола туғилиши ҳамда ҳомиладорлик даврини тиббий назорат қилувчи скрининг маркази, Кўз микрохирургияси, Урология, Кардиология ва Хирургия каби ихтисослаштирилган тиббий марказ-

Munosabat
дан, 22 минг нафардан зиёд ҳомиладор аёл маҳсус скрининг текширувидан ўтказилгани, 400 минг нафар бемор шифохоналарда даволаниб, ўз саломатлигини мустаҳкамлаганини қайд этиш керак.

Юргобишизининг Конс-

ФАРЗАНДЛАРИМИЗ САЛОМАТЛИГИГА МАСЪУЛМИЗ

жамиятимиз учун муносаб

инсонлар бўлиб етишиши-

нинг муҳим омилидир.

Фарзанднинг соғлом туғилиши ва комил инсон бўлиб вояга етиши аввало ота-онага, унинг ҳар томонлама соғлигига боғлиқ. Шунинг учун оиласида тиббий маданиятни ошириш, қариндошлар ўртасидаги ва эрта никоҳларнинг олдини олиш, никоҳланувчи ёшларни тиббий кўрикдан ўтказиши бўйича бир қанча маърифий-тарғибот ишлари амалга оширилаётганини алоҳида таъкидлаш лозим. Шунингдек, оиласида ота-оналар фарзандларининг саломатлигини назорат қилиш билан бирга уларни ҳаётга ҳам тайёрлашлари лозим. Бу эса фарзандлар келажаги учун жуда муҳум.

Соғлом зурриёт — соғлом ва баркамол авлод асосидир. Шу маънода, соғликини сақлаш соҳасида амалга оширилаётганини алоҳида таъкидлаш лозим. Шунингдек, оиласида ота-оналар фарзандларининг саломатлигини назорат қилиш билан бирга уларни ҳаётга ҳам тайёрлашлари лозим. Бу эса фарзандлар келажаги учун жуда муҳум.

Соғлом зурриёт — соғлом ва баркамол авлод асосидир. Шу маънода, соғликини сақлаш соҳасида амалга оширилаётганини алоҳида таъкидлаш лозим. Шунингдек, оиласида ота-оналар фарзандларининг саломатлигини назорат қилиш билан бирга уларни ҳаётга ҳам тайёрлашлари лозим. Бу эса фарзандлар келажаги учун жуда муҳум.

ларда нафакат пойтахт

аҳолисига, балки Республика

камизнинг чекка-чекка

қишлоқ ва овлуларидан ке-

лаётган минг-минглаб бе-

морларга намунали хизмат

курсатилмоқда. Буларнинг

барчasi республикамизда

аҳоли саломатлигини мустаҳкамлаш

лашни кўрсатади.

“...Барча қишлоқ ту-

манларининг марказий

шифохоналари умумий

қиймати 12 миллион дол-

лар бўлган тиббий ан-

жомлар, 44та “Уз” сани-

тария машинаси, 280та

“Дамас-амбуланс” тез

ёрдам машинаси билан

таъминлангани, қишлоқ

врачлик пунктларига 1

миллион доллар миқдо-

рида тиббий лаборато-

рия анжомлари етказиб

берилганини айтиш ўрин-

ли бўлади.

Энг муҳими, йил даво-

мида 3 миллион 750 минг

нафар қишлоқ аҳолиси

малакали тиббий кўрик-

ти тутициямиз қабул қилинганинг 17 йиллигига бағишиланган тантанали маросимдаги «Ўзбекистон Конституцияси — биз учун демократик тараққиёт йилида ва фуқаролик жамиятини бағишиланган мурзасида келтириб ўтилган ушбу рақамлардан ҳам мамлакатимизда “Соғлом она — соғлом бола” дастури асосида кенг кўламли ишлар бажарилганини англашимиз мумкин.

Баркамол авлод йилида оиласида тиббий маданиятни ошириш юзасидан янада кенг кўламли ишларни амалга оширишимиз лозим. Зеро, ёшлар таълим-тарбияси ва саломатлигига маъсул эканлигимиз зарур.

**Феруза
ЖУМАНАЗАРОВА,
Кутби МУҲАМЕТБОЕВА,
ТДТУ хорижий тиллар
кафедраси
ўқитувчилари**

Вояга етмаганлар ишлари бўйича
Хоразм вилояти комиссиясининг кен-
гайтирилган йигилиши бўлиб ўтди.
Унда шаҳар ва туман ҳокимларни
вакиллари, ўқув муассасалари,
хукукни муҳофаза қилиш идоралари
ходимлари ва бошқа мутасадди таш-
килотлар раҳбарлари иштирок этиди.

Ёшлар билан ишлаш, вояга етмаганларнинг ижтимоӣ-иктисодидан манфаатларни ҳамоҳириз делзарб аҳамиятга эга. Мамлакатимизда ёшларга эътибор давлат сиёсати даражасига кўтарилиган. Президентимиз раҳнамолигида ёш

мазмунли ўтказиши учун спортга кенг жалб этиш, таълим муассасалари қошида тўгаракларни кўпайтириш, ёшларни иқтидори ва салоҳиятини намоён этишига кўмаклашиш, маданий-маърифий тадбирлар ташкил этиши ишлари изчил олиб борилмоқда. Бироқ Кўшкўпир, Ҳазорасп, Ҳива, Урганч, Янгибозор ва Янгиарик туманларида вояга етмаганлар ўтасида жиноят содир этиши холлари ҳамон кузатилаётганини бу борадаги ишлар кўламини янада кенгайтириш, фуқаролар йигинларида ёшлар билан ишлаш тизимини такомиллаштиришни тақозо этмоқда.

**ЁШЛАР МАСАЛАЛАРИГА
БАГИШЛАНДИ**

авлоднинг ҳар томонлама соғлом камол топиши, уларда Ватанга садоқат, миллий қадриятларимизга ҳурмат ҳиссими кучайтириш, йигит-қизларимизни жинонӣ гуруҳлар, заарли оқимлар ва ғаразли гоялар таъсиридан асраш ўйлида салмоқли ишлар амалга оширилмоқда.

Айни пайтда ҳар бир туманда вояга етмаганлар ишлари бўйича комиссия жамоатчилари асосида фаолият кўрсатилмоқда. Жойларда вояга етмаганларнинг хукукни қилиш, уларнинг назоратсиз,

Баркамоллик — инсониятнинг азалий ва ҳеч қачон долзарблигини йўқотмайдиган, ҳамиша устувор ва мафтункор орзу, интилишлари манбайдир. Одамзод бу орзу ва интилишларини қўшикларда куйлади, эртаклар, афсоналар, ривоятлар, достонларда ифода этди. Аммо, комиллик факат абадий орзулардангина иборат эмас. Агар ўтмишга назар ташласак, башарият тарихида ўз баркамоллик даражасини энг юксак марраларда аник, амалда намоён эта олган буюк ва ёркин сиймоларнинг борлигига гувоҳ бўламиз.

Халқымиз орасидан күпгина
миллий баҳодирлар етишиб
чиққанлигини ҳам биламиз.
Улар факт жисмоний жиҳат-
дангина эмас, балки маънавий-
рухий жиҳатдан ҳам ниҳоятда
баҳодир, баркамол, алп инсон-
лар эди.

Тарихий адабиётларда айтилишича, Жалолиддин Мангу берди жисмонан чайир, бақувват, баҳодир йигит бўлган.

ри ана шундай баркамол сиймолярнинг ворислари дидир. Тарихида шундай улуғ зотлари бор янги авлод улардан ибрат олиши шубҳасиз!

Табиийки, бугунги авлод олдига давр янги вазифаларни қўймоқда. Агар кечаги бо бокалонларимиз ўз етуклигини, юксак инсоний сифатларини, Ватан озодлиги, халқ эркинлиги учун беомон кураш-

скрининг ва перинатал марказлари, янги туғруқхоналар барпо этилди.

Ёшларнинг жисмоний етуклигини таъминлашда мамлакатда болалар спортини ривожлантириш, умуман, спортни оммалаштириш, жумладан, ўкувчи-талаба ёшлар ўртасида анъанавий тарзда ўтказилиб келинаётган уч босқичли — «Умид ниҳоллари», «Баркамол авлод», «Универсиада» мусобақалари катта натижалар берапти. Ватанимизда спортнинг кенг ривожланиши туфайли ёшларимиз орасида довруғи республикамизда ва халқаро миқёсда кенг танилган ёрқин салоҳиятли спортчилар етишиб чиқмоқда ва уларнинг сафи тобора кенгайиб бораверади.

Баркамол авлод деганда,
ёшларимизнинг билим-малака
ва касб-хунар ҳамда мутахас-

Ёшларнинг таълим-тарбияси, жисмонан баркамоллиги, соғломлиги учун давлатимиз барча ишларни қилаяпти. Чунончи, янги 2010 йилда давлат бюджетнинг 50 фоиздан кўпроғи мамлакатимизда факат таълим-тарбия ва соғликни сақлаш соҳаларини янада ривожлантиришга йўналтирилаётганининг ўзи кўп нарсани англатади.

Таълим-тарбия соҳасидаги ислоҳотлар биз ҳар қанча фуурлансак арзийдиган ёрқин самараларни бермоқда. Ўзбекистон ўқувчи ёшлари бугунги кунда халқаро фан олимпиадаларида, қизғин спорт баҳсларида фаол иштирок этиб, ижобий натижаларни қўлга киритмоқдалар. Масалан, кимёфани бўйича 2008 йилда Тошкентда ўtkазилган Халқаро Менделеев олимпиадасида ўқувчиларимиз 13та олтин медални қўлга киритиб, биринчи ўринни эгаллагани шубҳасиз

ушбу мактабларда олинган бадий-эстетик таълим-тарбия шак-шубҳасиз, жамиятизининг умумий маданий савиясини оширади. Ҳозирги мураккаб ва таҳликали замонда миллий ўзлигимиз, азалий қадриятларимизга ёт ва бегона бўлган турли хил хуружлар, ёшларимизнинг онгию қалбини эгаллашга қаратилган фаразли интилишлар озмунча рўй бермаяпти. Айниқса, “оммавий маданият” деган вабо дунё бўйлаб тарқалиб, аслида, оммавий маданиятсизликни авж олдирмоқда. Бетаъмиз, енгилтак, беҳаё, ола-таъсир сўзларга асосланган “қўшиқлар”, беҳад шовқинсуронли, асабий, тўпори, жонга тегар даражада бир хил ритмдаги мусиқалар таъсирига тушиб қолган сохта эстрада ижрочилари кўпаймокда.

Бундай шароитда мамлакатимизда болалар мусиқа ва санъат мактаблари таълимининг кенг тизимда вужудга келди.

WAVEMAKER

Айни пайтда у ўзининг ёрқин маънавияти — мардлиги, ши-жоати, Ватани ва халқининг эркинлиги, мустақиллиги учун ҳар лаҳзада жонини фидо этишга тайёр инсонлиги билан ажралиб турган. Жалолиддиннинг бекиёс мардлиги, моҳир саркардалиги ва жангчилиги ҳатто ашаддий рақиб — Чингизхонни ҳам ўзига маҳлиё этган эди. Кичик қўшини билан мўғул ҳукмдорининг мўрималаҳдай беҳисоб қўшинини ўн йиллар мобайнида таҳликага солиб, кўплаб талофатлар етказган ва душман чангалига ҳеч қачон тушмаган Жалолиддинга Чингизхон узоқдан ҳавас билан боқиб, ўз ўғилларининг ҳам унга ўхшашини орзу қилганигини китоблардан била-миз.

Ҳозирги авлод уз етүклигини Ватанинг порлоқ ва буюк келажагини бунёд этишда намоён этмоғи талаб қилинмоқда. Бугунги ёшлар олдида юртимизни юксак техника ва технологияларга асосланган янги ишлаб чиқариш давлатига айлантиришдек шарафли вазифа турибди. Улар Ватанимизнинг ободлиги ва фаровонлигини ҳам энг юқори даражаларга кўтаришлари лозим.

Ёшларимиз Ўзбекистонни забардаст спорт мамлакатига айлантиришлари ҳам керак. Айни пайтда улар халқимизни халқ, миллатимизни миллат қилиб турган юксак маънавий сифатларни изчил давом эттириб, бу ноёбликларни янада бойитишлари, ривожлантиришлари ва дунёга кўрсата олишлари лозим. Кўриниб турибдики, булар ҳазилакам вазифалар эмас ва уларнинг ижроси ёшларимиздан замонавий баркамолликни, кучли салохиятни талаб этади.

Президентимиз маърузасида айтилганидек, ҳар бир давлат ва жамият униб-ўсиб келаётган фарзандларининг ҳар томонлама баркамол авлод бўлиб, ҳаётга киришини энг улуғ, керак бўлса, энг муқаддас мақсад, деб билади. Ўзбекистон худди шундай давлат ва у фарзандларига борини бағишила мокда.

донлиги билан лол қолдирған. У илм-фан, маданият ва хунар-мандчиликнинг қудратли ҳомийси ҳам эди. Амир Темур ва темурийлар ҳукмронлиги даврида Туронзаминда Мирзо Улуғбек, Алишер Навоий, Мирзо Бобур каби илмий ва бадиий тафаккур даҳолари майдонга чиқди. Айни пайтда, Соҳибқирон бунёдкор шахс эди. Амир Темур ва темурийлар даврида қад ростлаган меъморий ёдгорликлар инсониятни мана неча асрларки, мафтун этиб келмоқда. Инсоният учун бу қадар буюк хизматларни қилган зотни “Кудратли баркамол шахс” демасдан бўладими?!
Маълумки, янги авлодимиз-нинг баркамоллигига жисмоний етуклиқ ҳал қилувчи жиҳатлардан биридир. Бу мақсадга эришиш учун мамлакатимизда истиқлол даврида шунга қаратилган улкан миқёсдаги ишлар амалга оширилди. Бу тадбирлар орасида «Соғлом она — соғлом бола» фоясини ўзида мужассам этган давлат дастури ниҳоятда муҳим аҳамиятга эга. Оналар ва болалар саломатлигини ҳимоялаш мақсадида ишлаб чиқилган ушбу дастур асосида пойтахтимизда ва жойларда кўплаб замонавий тиббий ускуналар би-

Бугунги Ўзбекистон ёшла-

2010-yil – Barkamol avlod yili

ИУДИДАГИ ОДИМДАР

сисликларни эгаллаши, илм-фандада юксак довонларга күтарилиши — тараққиётнинг яна бир устувор талабидир.

Истиқлол йилларида ёшлар-нинг таълим-тарбияси давлат сиёсати даражасига кўта-рилди, шу мақсадда Кадрлар тайёрлаш миллий дастури ва Мактаб таълимини ривожлантириш давлат умуммиллий дас-тури қабул қилиниб, Ўзбекистонда таълим-тарбия ишини энг юқори халқаро андозаларда ташкил этишга киришилди. Ўзбекистонда таълим-тарбияни

Утган йиллар давомида юртимизда узлуксиз таълимнинг машҳур 12 йиллик тизими дунёга келди. Пойтахтимизда ҳамда жойларда муҳташам мактаблар, касб-хунар коллежлари, академик лицейлар тизими бунёд этилиб, улар илфор халқаро андозаларда ўқув-лаборатория жиҳозлари, тамомила янги мазмун-моҳиятли дарслар ва ўқув қўлланмалари билан таъминланди. Таълим тизимида янги педагогик технологиялар жорий этилмокда. Ўзбекистонда ёшлар таълим-тарбияси соҳасида эришилган ютуқларга дунёдаги кўплаб халқлар бугун ҳавас билан қарамоқдалар.

Элимиз рухини яна ва яна юксакликка күтартгани рост. Худди шу йили Испанияда 97тамамлакат ўқувчилари ўртасида математика олимпиадаси бўлиб ўтди. Бу халқаро билимлар баҳсида ўқувчилари бирорта совринга эга бўлмасдан қайтган мамлакатлар хам бор. Аммо

Мамлакаттар ҳам бор. Аммо ўзбекистонлик ўқувчилар Испаниядаги олимпиадада 4 та со- вринли ўринни эгалладилар.

2009—2014 йилларда болалар мусиқа ва санъат мактабларининг моддий-техника базасини мустаҳкамлаш ва янги муассасаларни қуриш бўйича давлат дастури қабул қилинганлигини алоҳида мамнуният билан тилга олишимиз керак. Дастурга биноан, энг олис туманларда ҳам маҳсус болалар мусиқа ва санъат мактаблари ташкил этилмоқда. Узоқни кўзловчи ушбу ҳужжатнинг аҳамияти бебаҳодир. Аввало, мусиқа ва санъат мактаблари жойлардаги ёш иқтидор эгалини топиш ва уларни тарбиялашга хизмат қиласи. Тўғри, бу мактабларни битирган ёшларнинг барчаси келгусида профессионал санъаткор бўлмаслиги мумкин. Аммо

лиши, ёшларимиз болалиқдан профессионал мусиқа сабоқ-ларини ўзлаштириши ғоят катта аҳамиятга эга бўлиб, ай-нан бундай малакали тарбия “оммавий маданият”нинг — тўпори, кўча мусиқасининг пайларини аста-секин қирқиб борали.

Бизда ёшлар тарбияси ҳар қандай шароитда ҳам долзарб, муҳим масала бўлиб келган. Дунё молиявий-иқтисодий инқирознинг оғир синовларини бошдан кечираётган айни кунларда мамлакатимизда барча соҳаларда барқарор ўсиш суръатларини сақлаб қолишга эришаётганимиздан фахрланамиз. Худди шундай шароитда Президентимиз ташаббуси билан 2010 йил “Баркамол авлод йили” деб эълон қилиниб, шу йўналишда кенг қамровли маҳсус давлат дастури ҳаётга жорий этилиши белгиланганлиги тараққиётимизнинг мустаҳкам пойдевори асосида ишончли, изчил ва мунтазам давом этажтганлигини яна бир карра яққол исботлайди.

Михли САФАРОВ, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган журналист

ИНСОН ХУКУКЛАРИ БҮЙИЧА ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ МИЛЛИЙ МАРКАЗИДА ПОЙТАХТИМИЗДАГИ 86-МАКТАБ ЎҚУВЧИ ВА ЎҚИТУВЧИЛАРИ ИШТИРОКИДА «БАРКАМОЛ АВЛОД ВА ИНСОН ХУКУКЛАРИ» МАВЗУСИДА ДАВРА СУҲБАТИ БЎЛИБ ЎТДИ.

Мазкур тадбир 2010 йил «Баркамол авлод иши» шиори остида ўтказилган бўлиб, унда ўқувчилар Инсон хукуклари бўйича миллий марказ фаолияти, Бола хукуклари бўйича халқаро ва миллий хужжатларнинг мазмун ва моҳияти, Ўзбекистон Республикасида фаолият олиб бораётган Инсон хукуклари институтлари билан яқиндан таништирилди.

Ўзбекистон Республикаси Бола хукуклари тўғрисидаги Конвенцияга 1992 йилда кўшилган бўлиб, у бизда ратификация килинган энг биринчи халқаро хужжатлардан бири хисобланади. 1992 йил 8 декабрда Конституциямиз қабул килинган бўлса, 9 декабря ушбу конвенция Ўзбекистон томонидан ратификация килинди.

2008 йил 7 январда эса Ўзбекистон Рес-

публикасининг «Бола хукукларининг кафолатлари тўғрисида»-ги қонуни қабул қилинди. Ушбу қонун болалар хукукларига оид барча қонун хужжатларни мувофиқлаштиришнинг хукуқий асосларини яратди.

Давра сұхбатида иштирокчиларга «Инсон хукуклари умумжоҳон декларация»си, «Бола хукуклари тўғрисида конвенция», «Бола хукукларининг кафолатлари тўғрисида»ги Ўзбекистон Республикаси қонунининг мазмун-моҳияти ҳақида атрофлича тушунишилар берилди.

Давра сұхбати давомида ўқувчилар ўзларини қизиқтирган саволлар билан фаол қатнашдилар ва Ўзбекистон қонунларини ўрганиш бўйича сахна кўринишларини на мойиш кидилар.

МУХБИРИМIZ

НАМАНГАН ВИЛОЯТИДА «БОЛА ШАХСИГА ЙЎНАЛТИРИЛГАН ТАЪЛИМНИ ЖОРИЙ ЭТИШ БЎЙИЧА МАКТАБГАЧА ТАЪЛИМ МУТАХАССИСЛАРИНИГ МЕТОДИК САЛОХИЯТИНИ ОШИРИШ» ЛОЙИҲАСИ ДОИРАСИДА ЎҚУВ-АМАЛИЙ СЕМИНАР ТАШКИЛ ЭТИЛДИ.

Унда вилоят ҳалқ таълими бошқарма-сига қарашли мактабгача таълим мусасасалари мудирлари, услубчи, тарбиячи ва психологияри, жами 110 нафар ходим иштирок этди. Республика ўқув-амалий семинарида Халқ таълими вазирлиги мактабгача таълим мусасасалари бўлими бошлиғи Ф.Ваҳобова, Тошкент шаҳар ҳалқ таълими бош бошқармасига қарашли 304-сонли МТМ мудираси Г.Иўлдошева ҳам қатнашди.

Ўқув-амалий семинари беш кун давом этиб, шўйбаларга бўлинган ҳолда тренинг шаклида олиб борилди.

— Бундай ўқувларнинг ташкил этилиши ниҳоятда долзарб пайтга тўғри келди, — дейди вилоят ҳалқ таълими бошқармасининг мактабгача таълим услубчиси Зулфия Нажмиддинова.

Худди шундай ўқув семинари 1—5 февраль кунлари Учкўргон туман ҳалқ таълими бўлими МТМ ходимлари учун ҳам ўтказилиши режалаштирилмоқда.

Пўлат ҲАМДАМ,
«Ma'rifat» мухбири

ХУРМАТЛИ МУШТАРИЙ. СИЗ БИЛАН ДИЙДОР КЎРИШГАНИМИЗГА ҲАМ БИР ЙИЛ ТЎЛДИ. «МАКТАБДА КІМЮ» ЖУРНАЛИНИНГ ТЕТАПОЯ БЎЛИБ, КАДАМ ТАШЛАШИДА АЛБАТТА, СИЗНИНГ ХИССАНГИЗ КАТТА.

Гишиланиб, ундағи саволлар журналининг ўтган 12та сонидан олинган. Агарда сиз журналини дикқат билан кузатиб борган бўлсангиз, албатта, саволларга тўғри жавобни йўллайсиз. Викторина миз уч босқичдан иборат бўлиб, барча босқичлардан меваффакиятли ўтган муштарайни таҳририятнинг қимматбахо совфаси кутмокда.

Янги сонда берилган Менделеев даврий системасининг VI гурухига мансуб бўлган теллурнинг инсон фаолиятида фойдаланиш ҳакида «Ҳаёт ва кимё» рукни остида ўқишингиз мумкин. Суперпигментнинг кафш этилиши жараёни, кушлар миграциясига уларнинг қайси хужайралари ёрдам беришини эса «Янги кун янгиликлари» рукнида билди оласиз. Дарсдан ташқари наебатдаги машгулотларини эса кимё ўқитувчилари журналда берилган «Кимёвий индикаторлар» мавзусида ўтишлари мумкин.

«Maktabda kimyo» журналиниг 1-сонидан берилган барча мавзулар Сизни қизиқтириши ва педагогик фаолиятнингизда кўл келиши мақсадимиз.

Наргис КОСИМОВА,
журнал мухаррири

МАЊНАВИЙ-МАЃРИФИЙ ИШЛАР САМАРАДОРЛИГИ ЎҚУВ ЙИЛИ МУНОСАБАТИ БИЛАН ХОРАЗМ ВИЛОЯТИ ПЕДАГОГ КАДРЛАРИ ҚАЙТА ТАЙЁРЛАШ ВА МАЛАКАСИНИ ОШИРИШ ИНСТИТУТИДА УМУМТАЪЛИМ МАКТАБЛАРИ ДИРЕКТОРЛАРИНИНГ МАЊНАВИЙ ВА МАЃРИФИЙ ИШЛАР БҮЙИЧА ЎРИНБОСАРЛАРИ УЧУН «МАЊНАВИЯТ – КОМИЛЛИК ЙЎЛИ» МАВЗУСИДА ТАДБИР ЎТКАЗИЛДИ.

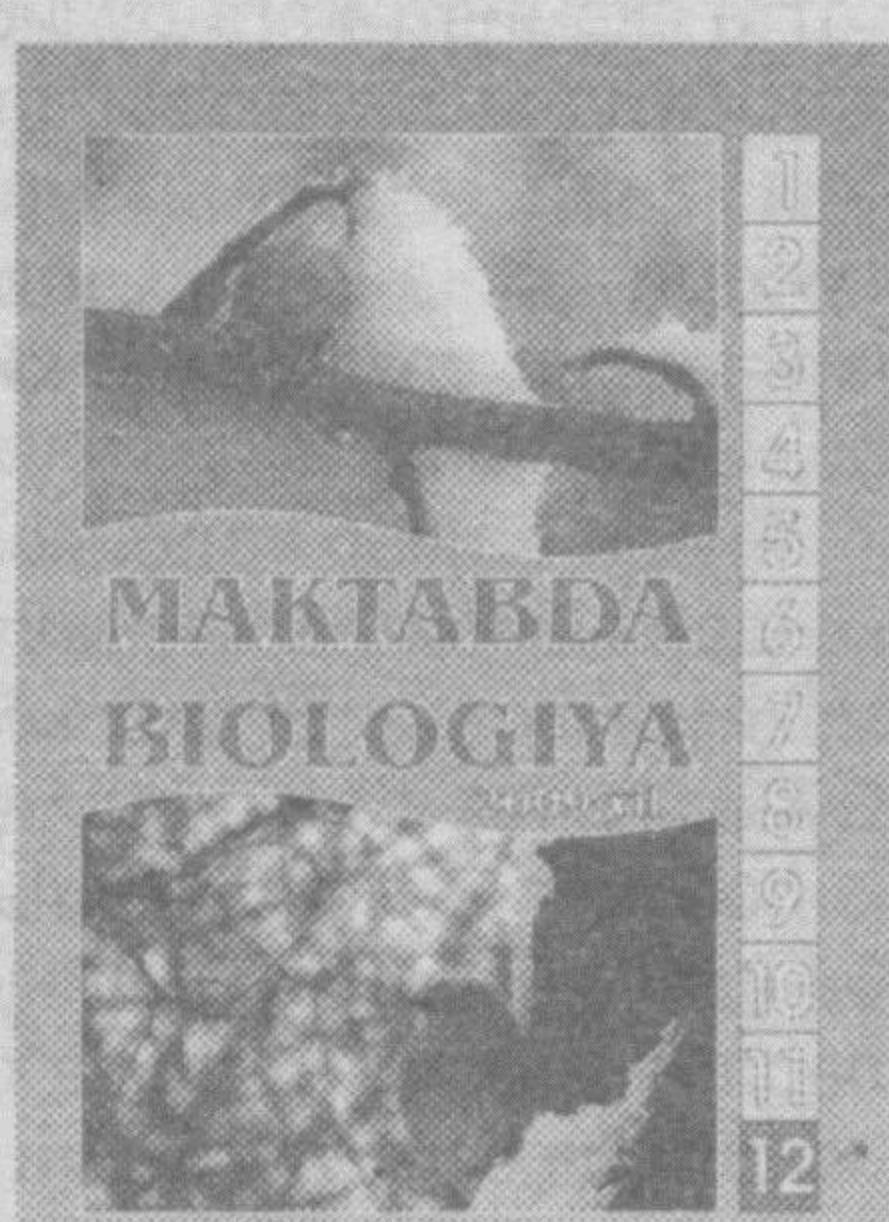
Тадбирда худуддаги маҳаллий ҳоқимлик вакиллари, малака ошириш курси тингловчилари қатнашди.

Ўтказилган тадбирда ота-оналар ва маҳалла фаоллари билан таълим мусасасаларининг ҳамкорликдаги ишлари самарадорлигига алоҳида эътибор қартилди. Саҳналаштирилган кўринишларда бугунги кундаги таълим-тарбия жараёнда учраётган муаммолар намойиш этилиб, муҳокамага тортилди. Айниқса, «Ижтимоий фанлар ва мањнавият асослари» кафедраси ўқитувчилари томонидан ушбу йўналишда тайёрланган видеороликлар иштирокчиларда катта таассурот қолдирди. Ёшлар тар-

бияси, уларнинг илм-фанга, ҳунар эгаллашга бўлган интилишлари, эришган меваффакиятлари ҳақиқидаги материаллар иштирокчиларда катта қизиқиши ўфтоди. Уларнинг электрон материалилари амалиётда фойдаланиш учун тадбир қатнашчиларига тарқатилди. «Баркамол авлод йили»да таълим-тарбия ишларини ҳамкорликда янада самарали тизимда олиб бориш масъуллар томонидан таъкидлаб ўтилди. Жорий йилда ўтказилиши белгиланган тадбирлар режаси ҳам муҳокама этилиб, таклифлар олинди.

Зулфия ЯКУБОВА,
Хоразм ВПҚКТМОИ ўқитувчиси

БИОЛОГИЯ ФАНИ ОНА ТАБИАТ БИЛАН БОҒЛИҚ БИЛИМ-ЛАРИМИЗНИНГ ШАКЛЛАНИШИДА МУҲИМ АҲАМИЯТГА ЭГА.

ўрганиш», «Табиатни севишни ўргатади», «Исирик», «Дидургай чатишириш», «Эволюцион тушунчаларнинг пайдо бўлиши» мавзусини инновацион технология методи орқали ёритиш», «Биологияни ўқитишида ижодий муҳитини вужудга келтириш йўллари» каби мақолалардан муштариylар ўзларига керакли бўлган маълумотларни олишига ишонамиз. Жумладан, табиатнинг доривор неъматларидан бири хисобланган исирик ҳақида шундай ёзилади.

«...Абу Али ибн Сино исирикни бўғинлар оғригандага ва нерв шамоллагандага оғриқ қолдирувчи дори сифатида ишлатган. Бунинг учун у оғриган жойга исирикнинг ер устки қисмини эзиз боғлашини тавсия этган.

Халқ табобатида исирикнинг ер устки қисмидан тайёрланган қайнатма бод, безгак, тутқанок, уйқусизлик, шамоллаш ва бошка касалликларни даволашда ишлатиди.

Ушбу қизиқарли маълумотларнинг давомини журнал қўлингизга текка, бемалол ўқишингиз мумкин.

Назира БОЙМУРОДОВА

КЎПГИНА ТАЪЛИМ МУАССАСАЛАРИДА БЎЛГАНИ КАБИ ЗАНГИОТА ТУМАНИДАГИ 15-, 14-, 40-МАКТАБЛАРДА ҲАМ ФАН ОЛИМПИАДАЛАРИНИНГ ТУМАН БОСҚИЧИ БЎЛИБ ЎТДИ.

Мактаблар жамоаси бу олимпиадани ўтказиш учун кенг қарорларни ишлар олиб борди. Хусусан, синфҳоналар олимпиадани ўтказиш низоми бўйича тайёрланниб, иккى кун давомида қатнашчиларга, уларни кўллаувватлаш учун келган устоз ҳамда ота-оналарга кутубхона, АРМ, мониторинг хонаси, мањнавият ва маѓрифат хоналарида ҳам беминнат хизмат кўрсатилди. Шифокор ва ҳамширлар ҳам тиббиёт хонасида наебатчилик қилиб туришди.

Ўзбек тили ва адабиёти, инглиз тили, рус тили, немис тили, козок тили каби фанлардан бўлиб ўтган 15-мактабдаги олимпиадада 190 нафар ўқувчи қатнашиб, очиқ ва ёлик тест, савол-жавоб, шеър ёдлаш каби шартларда синовлардан ўтишди. Кескин ва муросасиз баҳсларда шубҳасиз, энг билимдон ва зукко ёшлар голиб бўлишиди. Кейинчалик улар вилоят босқичида туманимиз шарафини химоя қилишади.

Мастура НУРАЛИЕВА,
Зангиота туманидаги
15-мактаб ўқитувчиси

СОБИР РАХИМОВ ТУМАНИДАГИ 261-УМУМТАЪЛИМ МАКТАБИДА ЎТКАЗИЛГАН АДАБИЁТ ДЕКАДАСИ ДОИРАСИДА ШОИР САЛИМ АШУР ҲАМДА АШУРАЛИ БОЙМУРОД ВИЛАН БЎЛИБ ЎТГАН УЧРАШУДАН ИЛҲОМЛАНГАН ЎҚУВЧИЛАР ЎЗЛАРИНИНГ ИЖОД НАМУНАЛАРИНИ ҲАМ УСТОЗ ШОИРЛАРГА ЎҚИБ БЕРИШДИ.

— Синфимизда кўпчилик адабиётга қизиқади. Чунки ўқитувчимиз бизга ушбу фанни жуда қизиқарли тарзда ўтади. Биз ўқиган асарларимизни саҳналарда ижро этамиз. Фазалларни ким энг ифодали ва кўп ёдлаш беллашувлали, маълум ёзувчилар ҳаёти-ижодини белгилаган холда заковат ўйинлари ташкил қиласиз. Адабий кечаларимиз аввал синфҳоналарда ўтказилади. Энг зўр роль ижодкорлар, энг ифодали фазал ёдлашувлар адабий кечамизнинг охирги бос-

кичи, яъни катта залда бўладиган тадбирда қатнашади. Бунга биз озмунча меҳнат билан эришмаймиз, — дейди 9-синф ўқувчиси Раъно Махмудова.

Учрашувда ўқувчилар ижодкор меҳмонлардан ўзларини кизиқтирган саволларига жавоб олдилар. Ўз навбатида шоирлар янги шеврларидан ўқиб, болаларнинг шеърият ва шоирлик ҳаётидаги фикрларининг кенгайишига турткни бердилар.

Зилола РУСТАМОВА

Газетанинг 2009 йил 26-сентябрдаги сонида «Ўқитувчи ва отаона муносабатлар ижобийлигига қандай эришишин биласизми?» сарлавҳали мақолада ўқитувчининг ота-оналарни мажлисга ўзгаша усулда чакириши, бу хонани қандай безаш, йигинни ноанъанавий тарзда ташкил этиш, ота-оналарнинг мактаб ҳаёти ҳақидаги фикрларини ривожлантириш юзасидан бир қатор таклифларимизни ўртоқлашган эдик. Навбатдаги мақоламизда эса бевосита мажлисни самарали ташкил этишда аскотадиган янги кўрсатмалар беришни мақсад қилдик.

Мажлисни қизиқарли ташкил этиш учун турли мавзуларда баҳс-мунозарали, интерфаол тарзда тренинг ўтказиш яхши натижа беради. Шунда сиз отаоналарга фарзандларининг мавжуд ҳолати, ютуқ ва камчиликларини зерикарли тарзда баён этишдан ўзингизни күтқарган бўласиз. Бунинг учун, аввало, маълум бир мавзуни танлаб

Ota-onalar universiteti

Мактабда эса бутун педагогик жамоа талабарининг ягоналиги.

2-КОНУН

Мақтоб бола учун аҳамиятли эканлиги тўғрисидаги қонун. Бола учун доимо муваффақиятга эришганини ҳис қилиш вазиятини яратиш керак.

Мактаб директоридан ота-оналарга фарзандларининг ўқишидаги муваффақиятлари учун

ТАШАККУРНОМА

Хурматли Фарҳод Собирович ва Дилором Абдуллаевна! Ўглингиз Гайратжоннинг мактабдаги ўкув йилининг биринчи ярмида эришган муваффақиятлари учун Сизни шахсан табриклийман. Аъло баҳоларга ўқиши – бу катта ютуқ ва ўқитувчилар жамоаси бунга ўқишининг ўзи, унинг ота-оналари ва мактаб ўқитувчилари таркибининг биргаликдаги сайд-ҳаракатлари натижасида эришиш мумкинлигини яхши тушунади. Биз Гайратжон бундай натижаларга Сизларнинг рағбатингиз, ёрдам ва кўмагингиз туфайли эришишга муваффақ бўлганинг тушунамиз. Ўглингиз келгусида ҳам шундай аъло баҳоларга ўқиши давом эттиради, деб умид қиламиз.

Болаларга таълим беришда ҳақиқий ҳамкорларимизга айланганингиз учун яна бир бор бизнинг самимий миннатдорчилигимизни қабул қилгайсиз.

Хурмат билан,
мактаб директори.

БОЛАДИГИЗНИ ЎРГАНИШ СОАТИ

оласиз. Шуни билингки, турли хил характер ва кайфиятдаги, ижтимоий келиб чиқиши, касби, фикри ҳар хил бўлган катта одамлар билан бирдек тил топишиш, танлаган мавзунинг ва фикрларингизни тушунтира олишингиз бирмунча қийинроқ кечади. Бу сиздан кўпгина изланишларни талаб этади. Сизга намуна сифатида тренинг ўтказиш учун «Оила ва синфнинг яаш қонунлари» мавзусини танлаб олдик.

Ўқитувчининг кириш сўзи аниқ ва лўнда, таъсиричан чиқиши керак:

«Сизларнинг маълумотиниц, табиатиниц ва ҳаётни нуқтаси назафакиниц, тақдириниц тўрлига, лекин баражиниц бирлашибирувчи ҷумлий ҳаётни таъвиғ — бу фарзандлариниц. Фарзандиниц сизларни баҳишингизга айланниши ва бир кур келиб: “Мен баҳими ҳаёт кетардим!” деб тътироф этиши учун чиқиши кималарга таъвиғор қарашни керак? Бицик болалариницни партнерауда ғифтиб, биз ота-оналар педагогикласиниғи формуласини етишига чиқиб кифрамиз.

Оддикниц тўрган баракаларни олиб, кефтубиши: көзларни бир томонни тоға, иккиси тоғонни таъдириғилад. Таъдириғилан бебида нефазот сизларни фарзандиницга назаф ташлаб, кималарни сарфланни, сизларни тъбиботикницини кималарга қараштотки эканлиги ҳақида ҳозар. Биз зер қаюн болалариниң муаммолари, муваффақиятсизларини, кималарини шаштириб, таъзили қилимаймиз. Бу масалалар синф раҳбари билан интифодада муюжид қилиши учун қонидилади. Ва сиз билан берганинг бурдай муюжид юришини қонидилади ота-оналар мажлисистиниц айланади».

Ота-оналар матнни ўқиб, таҳлил киладилар. Улар синф раҳбари билан индивидуал учрашув қончалик зарур эканлиги тўғрисида мўлоҳаза юритади. Улар варакнинг тоза томонига ўз нијатлари, истакларини ёки синф раҳбари, фан ўқитувчиси билан индивидуал учрашиш тўғрисидаги таклифларини ёзиб қўйишлари мумкин.

Сўнг ўқитувчи ота-оналарга оиласининг қонунини ифодалаш бўйича топширик беради.

Ўқитувчи: — Олдингизда болани оиласида тарбиялаш қонунларининг шифрлаб қўйилган формуласи ёзилган. Унинг шифрини очинг.

Оила қонунлари: ягона талаб (1) + муваффақиятлари (2) + меҳнат қилиши (3) + моддий-маънавий бойлиги (4).

(Ота-оналар топширикни бажариб бўлгунларича, 5 дақиқалик мусикий та-наффус қилинади).

Ота-оналарга савол: “Кимда нима фикр ҳосил бўлди? Бу ерда оиласининг қандай қонунлари шифрлаб қўйилган?”

Сўнг шифрлаб қўйилган формула таҳлил қилинади.

1-КОНУН

Ота ва онанинг болага қўядиган талабарининг ягоналиги қонуни.

3-КОНУН

Оиланинг ҳар бир аъзоси бутун оила, мактаб ҳаётида меҳнат қилиб иштирок этиши қонуни. Шахсий ўрнак тўғрисида эсингиздан чиқарманг.

4-КОНУН

Моддий ва маънавий бойликларининг катталар ва болалар ўртасида тўғри меъёрда бўлиши қонуни.

Шу тариқа ота-оналар оиласида яашаш қонунлари билан танишадилар. Энди уларни уйда, оила даврасида муҳокама қилиш тавсия этилади. Агар ана шу қонунларга оиласида амал қилинса, улар ўз фарзандига дўст бўлсалар, бола шахс сифатида ривож топади.

Ота-оналарга мажлисдан бир ҳафта аввал қўйидагича анкета ўқищилар орқали тарқатилади.

Шу ўринда ўқитувчиларни ота-оналар мажлисини муваффақиятли ўтказишнинг 11 сиридан воқиф қилмоқчимиз.

1. Ота-оналар мажлисини ўтказиш учун энг кулаги кун ва соатни танлаб олинг ҳамда ушбу вақтга сизда ҳам, ота-оналарда ҳам ҳеч қандай муҳим ишларни бажариш, қизиқарли телекўрсатувларни қўриш ва ҳоказолар режалаштирилмаган бўлишига ҳарарат кат килинг.

2. Мажлис қачон ва қаерда ўтказилиши аниқ кўрсатилган, исми ёзилган

таклифномаларни тайёрланг ва ота-оналарга юборинг.

3. Синфингиз ўқищиларига даҳлор бўлган энг муҳим бир муаммони аникланг ва унинг муҳокамасида ота-оналар билан сухбат куринг.

4. Ижобий муносабатлар шаклланишига хизмат қиливчи муҳит яратинг (болалар ишларининг кўргазмаси, дарслар ўтказилишининг фотосуратлари ва ҳ.к.).

5. Ота-оналар синфда қандай жойлашишларига алоҳида эътибор қарантинг. Мисол учун, барча ота-оналар мажлисингиз иштирокчилари бир-бира ни яхшироқ қўришлари ва эшитишлари учун стол ва стулларни доира шаклида ўрнатиб чиқиш мумкин. Баъзида столлардан ҳам воз кечиб, стулларнинг ўзини доира бўйлаб қўйиб чиқиш мумкин.

6. Ота-оналар исми ёзилган визиткаларни тайёрлаб қўйинг, айниқса, агар улар ҳали бир-бира ни яхши танимайдиган бўлсалар.

7. Ота-оналар билан биргаликда мажлис иштирокчилари учун қоидаларни ишлаб чиқинг (буни биринчи мажлисда амалга ошириш, яъни ушбу қоидаларни ватман қофозига ёзиш, сўнг уни ҳар бир мажлисда илиб қўйиш мумкин). Масалан: устки кийимни ечиб қўйиш мажбурий; муаммолар муҳокама қилинаётганда жим ўтириш мумкин эмас; бирор тақлифни (фикрни) рад этаётганда ўз тақлифини бериш лозим; бир-бира ни исми-шарифини айтиб чакириш керак ва ҳ.к.

8. Мажлисга тақлиф этилган кишиларнинг вақтни аянг. Шу мақсадда регламент, яъни мажлис ўтказиш тартибини белгиланг ва унга амал қилинишини қатъий назорат қилинг.

9. Мажлисни ёрдам бериси мумкин. Муаммоли масалаларни муҳокама қилиш вақтида энг обрўли ота-оналарнинг ҳаётий ва педагогик тажрибасига, ота-оналар қўмитаси ва мактаб кенгаси аъзоларининг фикрига таянинг.

10. Муаммоли масалаларни муҳокама қилиш вақтида энг обрўли ота-оналарнинг ҳаётий ва педагогик тажрибасига, ота-оналар қўмитаси ва мактаб кенгаси аъзоларининг фикрига таянинг.

11. Мажлисда аниқ карорлар қабул қилинишига интилинг.

Дилором АБДУРАҲМОНОВА,

ХТВ мутахассиси

ИМЖОЧИЯТ ИЗЛАДИШДА

Jarayon

Келажак авлоднинг ҳар томонлама таълим-тарбияли бўлиб ўсиб-улгайишида мактабнинг алоҳида ўрни бор. Чунки бу ерда боланинг одобахлоқи, хулк-автори, билим, савииси ва дунёкараши шаклана бошлади. Унинг кела жақда қандай инсон бўлиб камол тоғиши эса кўп жиҳатдан мактаб ва унинг педагогик жамоасига боғлиқ. Наманган вилоятининг Ўчи туманидаги 24-умумий ўрта таълим мактабида ҳар бир иш режа асосида ташкил этилган бўлиб, ўқувчилар доимо ўқитувчилар диккәт-эътиборида. 441 нафар ўғил-қизни ўз кучогига олган муассасада барча шарт-шароитлар яратилган. Замонавий техника ва жиҳозлар билан таъминланган фан кабинетлари ўқувчилар ихтиёрида. 39 нафар малакали ўқитувчилар эса ёшларга пухта билим бериш мақсадини дилларига жо этишган. Зубайда Болтаева, Азиза Сиддиқова, Рашидхон Шералиев, Сохиба Халирова сингари ўқитувчилар болаларнинг энг севимли муаллималари га айланишган.

Таълим даргоҳида 22ta фан тўғараги ташкил этилган бўлиб, машғулотларнинг қизиқарли ўтишига муҳим эътибор қаратилган. Бундай натижага эришишда мониторинг ишлари кўл келмоқда. Ўқитувчиларнинг у ёки бу фан-

га бўлган қизиқиши, иқтидор даражаси ва интилишини аниқлаб, улар билан индивидуал шуғуланишни тизимли ташкил этган.

Шунингдек, фан олимпиадалари га ҳам энг билимдан ўқитувчилар ташкил этилган бўлиб, ўқитувчилар доимо ўқитувчилар диккәт-эътиборида. 441 нафар ўғил-қизни ўз кучогига олган муассасада барча шарт-шароитлар яратилган. Замонавий техника ва жиҳозлар билан таъминланган фан кабинетлари ўқувчилар ихтиёрида. 39 нафар малакали ўқитувчилар эса ёшларга пухта билим бериш мақсадини дилларига жо этишган. Зубайда Болтаева, Азиза Сиддиқова, Рашидхон Шералиев, Сохиба Халирова сингари ўқитувчилар болаларнинг энг севимли муаллималари га айланишган.

Таълим даргоҳида 22ta фан тўғараги ташкил этилган бўлиб, машғулотларнинг қизиқарли ўтишига муҳим эътибор қаратилган. Бундай натижага эришишда мониторинг ишлари кўл келмоқда. Ўқитувчиларнинг у ёки бу фан-

га бўлган қизиқиши, иқтидор даражаси ва интилишини аниқлаб, улар билан индивидуал шуғуланишни тизимли ташкил этган.

Мактабда бошлангич синф ўқитувчилари учун бепул иссик овқат ташкил этилган. Турли сабзавот ва мева шарбатлари ҳам ўқитувчиларнинг кундалик рационига киритилган. Бундай фамхўрлик болаларнинг ўқиш ва ўзлаштиришига ижобий таъсир кўрсатмоқда.

Беш мингдан зиёд дарслик ва бадиий адабиётлар базасига эга мактаб кутубхонаси доимо ўқитувчилар билан гавжум. Китоб ўқитувчиларнинг энг яқин дўстига айланган. Мавжуда Умарова раҳбарлик қилаётган ушбу масканда тез-тез турли тадбирлар ўтказиш анъанага айланган.

Ўқитувчиларнинг билим олиш сифатини ошириш борасида эса мактаб методик ўюшмасининг ўз ўрни бор. Педагоглар ўртасида замонавий дарс ўтиш усулларнинг ўзига хос жиҳатлари қизғин муҳокама қилиниб, мактаб шароитига мос тарзда амалга татбиқ этилмоқда.

Албатта, таълим-тарбия ишларида мактаб, оила, маҳалла

ҳамкорлиги ҳам мустаҳкамланған. Ўқув жараёнидаги катта-кичик, оддий ва мураккаб масалалар, асосан, ота-оналар, маҳалла фуқаролар йигинлари ҳамда ҳомийлик ва васийлик кенгаши аъзоларининг бевосита иштироки ва ёрдамида ҳал қилинади.

Мактабда бошлангич синф ўқитувчилари учун бепул иссик овқат ташкил этилган. Турли сабзавот ва мева шарбатлари ҳам ўқитувчиларнинг кундалик рационига киритилган. Бундай фамхўрлик болаларнинг ўқиш ва ўзлаштиришига ижобий таъсир кўрсатмоқда.

Беш мингдан зиёд дарслик ва бадиий адабиётлар базасига эга мактаб кутубхонаси доимо ўқитувчилар билан гавжум. Китоб ўқитувчиларнинг энг яқин дўстига айланган. Мавжуда Умарова раҳбарлик қилаётган ушбу масканда тез-тез турли тадбирлар ўтказиш анъанага айланган.

Ўқитувчиларнинг билим олиш сифатини ошириш борасида эса мактаб методик ўюшмасининг ўз ўрни бор. Педагоглар ўртасида замонавий дарс ўтиш усулларнинг ўзига хос жиҳатлари қизғин муҳокама қилиниб, мактаб шароитига мос тарзда амалга татбиқ этилмоқда.

**Пўлат ҲАМДАМ,
«Ma'rifat» мухбири**

дан яратиб берилган шарт-шароитлар, эътибор ва фамхўрлик натижасида дардларига шифотапаяпти. Жисмоний даволаш машқлари йил фаслларига мослаштирилган бўлиб, замонавий жиҳозланган махсус спорт залида ўтказилади. Болаларнинг ёшига қараб, бадантарбия машқлари дастури ҳам тузилган. Тұрма ясси товон болалар учун уқалашга мўлжалланган махсус тахта йўлакчалар, фитобар, маънавият ва маърифат хонаси, 11та компьютер, лингафон, психологик тинчлантирув, мусиқа, тиббиёт хоналари, очиқ сув ҳавзаси болажонлар хизматида.

Yanvar — Tarix va huquq fanlari oyligi

Яхши ўқитувчи — ўқувчининг баҳти. Изланувчан, янгиликка интилувчи, ҳар соҳада ибрат муаллимлар ўқувчи дунёқарашини шакллантиришга, ўзлигини англашига, муҳими, келгусида эл-юртнинг таянчи бўлишларига замин яратади. Булоқбоши туманидаги 11-умумтаълим мактаби тарих фани ўқитувчиси Райнохон Каримова ҳам давр талаби даражасида фаолият юритиб, ўқувчи меҳрини қозонаётган ижодкор муаллимлардан бири. Қуйида унинг фикрлари билан танишасиз.

Ўқитувчини ўз ҳаётини янги ҳаётта алмаштириб турдиган улкан фильтр (тозаловчи, ўзгартирувчи)га ўхшатман. Чунки ўқитувчи ҳаётда фаол ва гўзал хислатли бўлиши керак. У ўзини мамлакат кичик фуқароларининг қувончи, орзу-мақсадлари томон ўйналтирувчи кишисига айлантиши лозим. Ўқитувчининг қиёфаси шунда муҳассамлашади.

Ўқитувчи инсон орзуларининг амалга ошишида асосий шахс. Бу шахс «ёш қалб учун

мат қиласи. Тарих — фақатгина маътифат берибигина қолмай, инсонга бу дунёда Ватан муҳаббатидан қудратлироқ, Ватан соғинчидан маъюсроқ ҳис-туйғу йўқлигини ифода этади. Анвойи чечаклар иси, киндик қонинг тўкилган юрт тупроғи, унинг табиати, эл-юрт урф-одати, анъаналари, эртак-афсоналар... ҳаммасининг гирдобида сен Ватан ҳиссини туйиб турасан. Тарих — инсоният томонидан яратилган абадий мерос билан чамбарчас боғлиқ. Унинг марказида жа-

МУАЛЛИМЛИК — ФИДОЙИЛИК

саҳоватли қуёш нурики, уни бирон-бир бошқа нарса билан алмаштириб бўлмайди». Кимки ўқитувчи деган номга эга бўлишни истаса, у педагогика талабларига, қонунарига амал килмасдан иложи йўқ. Тарихга назар ташласак, «Авесто»-дан тортиб, «Қобуснома»гача комил инсонни тарбиялашга кatta ўрин берилган.

Ил олиш игна билан кудук қазиша қиёсланади. Шунинг учун ҳам фидойи ўқитувчининг меҳнати юксак баҳоланади. Менинг биринчи устозларим ота-онам бўлган. Улар болалигимииздан кўп эртак, достонларни айтib берганлар. «Рустам» достони, «Гўрўғли», «Малиқи Ҳуснобод»... Болалигимда эшиттан ривоят ва эртаклар менинг тарих фанига қизиқишинга сабаб бўлди. Ўқитувчилар касбини танладим. Устоз сифатида ўзим қизиқсан, диққатимни оҳан-рабодек ўзига тортган тарихий воқеаларга нисбатан туғилган ҳис-туйғуни болалар қалбига кўчириш, уларни тарих сабоқларидан оғоҳ этиш мақсадим эди. Ўқитувчилар касбини танлашимга сабаб бўлган омиллардан яна бири Пиримкул Қодировнинг «Юлдузли тунлар», «Улуғбек хазинаси», «Авлодлар довони» каби бадий-тарихий романлари мутолааси эди.

Тарих — эртанги кунни бағрида кўкартирадиган башият бешигидир. Бугунги куннинг талаби, «Таълим тўғрисида»ги қонуннинг асосий мақсади ҳам келажак авлодни ҳар томонлама билимли, баркамол шахс қилиб вояга етказишидир. Тарих — Ватан, жонажон юрт, қадрдан замин, инсон учун энг муқаддас мақсадини англашга хиз-

миятни ривожлантирувчи, тарихни давом эттирувчи инсон туради. Тарих — кеча ва эртани бутун билан боғлайди. Бу боғланиш инсон тафаккурини, орзу-умидларини ифодаловчи муҳим воситадир.

«Тўмарис» ва «Широқ» афсоналари эса Ватан озодлиги, буюк келажак учун фидойи-ларча курашиш — она-юртта муҳаббат ва садоқатнинг олий намунаси. Инсонлар доимо дунёга эзгулик ва тинчлик уруғини сочиб келганлар. Мен ҳам ўз касбим орқали тарихдай азиз ва мўътабар фаннинг тутанмас хазинасидан ўқитувчиларимга ҳадялар улашаёттанидан фахрланаман. Ўз навбатида менга таълим берган ва ўзига нисбатан ихлос уйғотиб ултурган устозларимдан чекиз миннатдорман.

Дарс — қизиқ жараён. Баъзан унда сен кутмаган воқеалар ҳам бўлиб туради. 7-синфда Ўзбекистон тарихидан «Мўғуларнинг Ўрта Осиёга ҳужуми» мавзусига оид Ўтрор фожеасини тушунтираётган дарсда Миркарим Осимининг «Ўтрор» асаридан парча келтиридим. Ҳикояни тутатар эканман, ўқитувчиларимнинг юзида босқинчиларга қарши нафрят туйғуси, ўз Ватанига нисбатан меҳр-шафқат ҳисси балқиганини сездим.

Асл мақсадимга эришган эдим. Босқинчилар ҳеч қаҷон рўшнолик кўрмай, эл-юрт нафратига дучор бўлади. Биз ўз Ватанимизни ҳимоя қила оладиган, кези келса билимда, кучда баркамол бўлиб етишувимиз, Ватанимизнинг гуллабяшнаши учун ўз улушмизни қўшишига тайёр туришимиз зарурлигини сингдириш — ўз олдимга қўйган мақсадимдир. Орифжон СИДДИКОВ ёзиб олди.

Maktabgacha ta'lim muassasalarida

“ФАРЗАНДЛАРИМИЗ УЧУН ЕЛИБ-ЮГУРАМИЗ”

Тўрткўлдаги 16-МТМ жамоасининг шиори шундай

— Баркамол авлодни тарбиялаш ҳар биримизга таалуқли ишdir. Фарзандларимизга жамиятнинг бир аъзоси деб қарасак, таълим-тарбия бериш осон кечади, — дейди Тўрткўл туманидаги 16-мактабгача таълим муассасаси мудираси, “Шуҳрат” медали соҳиби Раъно Розумбетова. — Улар орзуларимиз давомчиси, мамлакатимизнинг келажагидир.

Муассаса санаторий типидаги согломлаштириш муассасаси бўлиб, унда ҳозирда 280 нафар тарбияланувчи 12ta гурӯҳда таълим-тарбия олмоқда. Боланинг билиш фаолиятини тўғри ташкил этиш ҳамда иктидорини шакллантиришга маълакали мутахassislar жал-

қилинган. Улар кичконтойларга пиктограмма — расмили хатта қараб сўзлаши ўргата бошлашид. Бундан кўзланган максад — болаларнинг чет тилларга қизиқишини кучайтириш, оғзаки нутқини ўстириш, тўғри талафузга ўргатиш, икки тилда фикрлар олиш қобилиятини ривожлантириш. Машғулотлар, асосан, ўзбек тилида олиб борилади. Қорақалпоқ, рус ва инглиз тили тўғраклари мунтазам фаолият кўрсатади.

Мазкур масканда сурункали бронхит, лор, бўёқ қасаллиларига чалинган, нутқида нуқсони бўлган болалар тарбиячию энагаларнинг қайноқ меҳри ҳамда хукуматимиз томони

**Муҳаббат ТЎРАБОЕВА
Суратда боғча ҳаётидан лавҳа акс этган.**

Аввалига бутун дунё зиёлилари, хур фикрли кишилар ахборот эркинлиги учун курашди. Кейинчалик, унинг кучидан турли ижтимоий-сиёсий мақсадларда фойдалана бошлашди. Бугун эса бутун башният ахборотнинг ҳаддан ортиқ кўпайиб кетганидан азият чекмоқда. Куролсиз эгаллаб олиш қурати мавжуд бўлган ахборотнинг сўнгти ва энг мумкаммал шакли, шубҳасиз, интернетдир.

КОПҚОНДАГИ ПИШЛОҚ

Қачонлардир форлардаги тасвиirlар кўринишидаги мулоқот билан чекланган одамзод бугун ўз кашфиёти одидага охиз қолди.

"Инсоният онги ва тафаккурининг кучи билан шу кунгача кашф этиб келинган барча нарсалар – самолёт, телевизор, борингки, роботлар ҳам фантастик асарларда, хаёлпаст олимларнинг тасаввурларида учар гилам, ойна жаҳон ёки темир одамлар сифатида намоён бўлган. Аммо компютер кашф этилгач, жаҳон саҳнасини аллақандай хавотирили сукунат камраб олди. Энг буюк олимларнинг тадқиқотлари, қисқа ахборотлар, ҳаётимиз акс этган суратлар, орзу-интилишларимиз – ҳамма-ҳаммасини мана шу темир кути ичига жойлаштириш мумкин. Ҳатто, баъзи олимлар томонидан башорат килинган техниканинг инсоният устидан хукмронлик қилиш даври етиб келдими-кан, деган хаёлга бораман", – дейди психолог Феруза Алимова.

Интернет дастлаб илмий изланиш ва ҳарбий мақсадларда яратилган эди. Бугунги кунга келиб, у инсоният учун ҳали салбий ва ижобий томонлари тўлиқ ўрганилмаган, сир-синоатларга бой, чек-чегарасиз ахборот манбаига айланаб қолди. Ваҳоланки, интернет – уч бошли аждар эмас, инсониятнинг яна бир ихтироси, холос. Унинг ҳаётимизга кириб келиши, қундакли турмушилизни, қараашларимизни ўзгартириши ғалати.

Интернетнинг салбий ва ижобий хусусиятлари тўғрисида баҳс юритувчилар иккита катта гурухга бўлиниб, ўз фикрининг тасдиғи учун қанчалик кўп далил келтирмасин, бу ҳақда аниқ бир фикрни айтиш қийин. Одамлар ушбу электрон ОАВдан қандай мақсадда фойдаланяпти? Ҳамма муаммо шунда.

"Ўргимчак тўри"ни факат ахборот манбаи сифатида биладиган катта авлод учун бу гаплар муболағадек кўриниши мумкин. Бироқ, чат орқали ўзига хос тарзда саломлашиш мақсадида ҳосил қилинган "слм", "сава", "калејка" сўзлари билан нутқимизни "бойитаётган", "а" ҳарфи ўрнига @белгисидан фойдаланишина афзал биладиган ёшлар ҳам кўпайиб бораётгани муболаға эмас.

Дераза тоқласидан тушиб, ўрмонга отланган жаҳонгашта бўйирсоқ ҳақидаги эртак ёдиниздами? Ўз мақсадини яширмасдан "Мен сени ейман" деб кўя қолган қўён, айқ ва бўрини "тушлик"сиз қолдирди-ю, тулкининг ҳийла ишлаттанини сезмади ҳам, бечора! Факат бўйирсоқларнинг эмас, инсонларнинг ҳам табиати шундай: улар кўпинча пишлокни кўради, унинг остидаги қопқонга эса эътибор бермайди.

ЁЛГОН ГАПИРИШИНГИЗ МУМКИН!

Инглиз тилидан таржима қилингандан, "chat" мазмунсиз

гаплар деган маънони англатади. Вақтини чатларда ўтказаётган одамларнинг асосий машгулотини ана шундай гапларни "муҳокама" қилиш ташкил этади.

Интернетта "ўргимчак тўри" деб ном берилганинг асл сабаби нимада, билмадиму, лекин, бу тўрга илинган – "пашша"ларнинг сони кундан-кунга ортиб бормоқда. Ачинарли-

Интернетга муккасидан кетишининг дастлабки белгилари:

- узоқ вақт тармоқ ичида бўлиш;
- Интернетдан ҳеч қандай мақсадсиз фойдаланиш;
- виртуал олам туфайли бошқа қизиқшлардан воз кечиш;
- Интернетдан фойдалана олмаган ҳолатларда кайфиятнинг тушиши, жаҳлдорлик каби ҳолатларнинг кузатилиши.

— Агар фарзандингиз кунига 5 соатдан ортиқ вақтини Интернетда ўтказаётган бўлса,

чукурроқ кириб бораётган болакайларга ёрдам бера олмайди.

Интернет – жуда арzon ва қуляй ахборот манбаи. Мобил алоқа воситалари орқали ҳам тармоққа ортиқча қийинчилик сиз уланиш мумкин. Техника кундан-кунга ривожланиб боряпти, ахир! Курсига эмаклаб чиқадиган жажжи болакайлар ҳам худди биз каби ахборот воситасидан эркин фойдаланиш имкониятига эга. Бутун масъулият ота-онанинг елкасида, чунки, ярим яланғоч "хола"лар, зўравон "амаки"лар ва яна

Dolzarb mavzu

бор? Лекин чин маънодаги инсоний мулоқот, юзма-юз гаплашиш инсонлар орасидаги саимият, ишонч ва меҳроқибатни мустаҳкамлайди. Унда сиз қисқа ва тушунарсиз сўзлар, смайликлар ва клавиатура ёрдамида эмас, кўз қарашлари, ишоралар, юз ифодаси ва охир-оқибат ҳамсухбатингизнинг майин овози орқали мулоқотга киришасиз.

Интернет билан дўст тутинган инсонда ўз-ўзидан атрофидаги инсонлар билан мулоқот қилишга бўлган эҳтиёж камайди. У ўзини кучли ва гўзал, ҳамма нарсага қодирдек хис қиласи. Виртуал оламнинг деворлари ортида ҳеч ким уни ёмон баҳолари учун уришмайди, бузилган жўмракни тузатишига мажбур қўлмайди. Интернет, гўёки, уни ташки дунёдан ҳимоя қилувчи қобик вазифасини бажаради.

Кундакли ҳаётидан зериккан, ўз имкониятларига шубҳа билан қарайдиган, виртуал мулоқотни реал мулоқотдан устун деб билувчи одамларни танишув сайтлари ва чатларнинг доимий меҳмонларига айланаб қолади.

— Ишдан қайтганимда, ўғлимини боши билан компьютер ичига "шўнғиб" кетган ҳолда қўришга одатланиб қолдим. "Ўқишиларинг яхшимиз?", деган саволимга у "ҳа" маъносida боз иргайди, холос. Унинг соатлаб интернетда нима килишини, тўғриси, тушунмайман ҳам. Бир нарсани аниқ биламанки, ўғлимининг "Реферат тайёрлашим керак", "5 дақиқа холос", "Зарур ишим бор" деган гаплари шунчаки баҳона. Хайронман, фарзандимни тарбия қилишда қандай хатога йўл кўйдим? — дейди Насиба Сафарова.

Интернет – тадқиқотлар учун манба тўплаш ва ахборот олишнинг энг қулий тезкор воситаси. Шунга қарамасдан, унинг ҷалғитувчи «найранг»лари шу қадар кўпки, дарс учун материал тайёрлаш мақсадида Интернетта уланган талабаларнинг ўз мавзусига тегиши бўлмаган сайтларда бўлиши, чат ва турли ўйнларга соатлаб вақтини сарфлаши кузатилади. Кейинчалик, улар Интернетга "багишлаган" бедор кечалари тифайли дарсларни яхши ўзлаштира олмаслик, имтиҳонларни яхши топшира олмаслик каби муаммоларга дуч келади. Интернет тўрига илинган одам ўзини назорат қила олмайдиган бўлиб қолади.

Хорижда интернетта муккасидан кетиши никоҳлар, оиласий муносабатлар ва яқин дўстликнинг бузилишига олиб келган ҳолатлар кўп учрайди. Яқин кишиларига нисбатан Интернетта кўпроқ вақт сарфлайдиган одамлар ҳам бор. Кир ювиш, дўкондан нон ҳарид қилиш, уй йиғиштириш каби юмушлардан қочиб, ўзини интернетнинг панасига оладиганлар бор ҳатто. Масалан, америкалик бир аёл кун бўйи Интернет билан банд бўлиб, дарслари аллақачон тугаган фарзандини мактабдан олишини унтиб кўйган.

Темир кути ичидаги "махлуқ" бизни яқин инсонларимиз, ота-онамиз, дўстларимизга беришимиз мумкин бўлган меҳрдан айираётгани жиддий хавотир олишга арзигулик масала.

Висола ҚАРШИБОЕВА,
«Ma'rifat» мухбири

ТАРМОҚМИ ёки КАРМОҚ?

demak, хавотир олишга етарли асос бор. Шунингдек, тармоқнинг ашаддий муҳлисларида реал дунёда ўзини ноқулав хис қилиш, унда қанча вақт бўлганини яширишга уриниш, шу билан бирга ёлғон гапиришга бўлган мойилликнинг ортиши ва реал ҳаётдаги сустлик кузатилади.

Интернетдан нима мақсадда фойдаланиш инсонларнинг табиити, уларни ўраб турган муҳитга ҳам боғлиқ. Тез асабийлашадиган, ҳиссиётларга бериувчан одамлар турли "отишмали ўйинлар"га қизиқиб, ўз газабларини шу йўл орқали босади. Бундай одамларнинг хатти-харакатида юқори дараҷадаги агресивлик ва таҳлика га тушиш кузатилади. Ўйинларни аслида, сотовга чиқаришдан аввал, психологик экспертиздан ўтказиш лозим.

Интернетта қарши курашиш – деярли иложисиз нарса. Чунки, ҳаётини бу тармоқсиз тасаввур қула оладиган одамларни кун сайин камайиб бораётгани ҳақиқат. Айниқса, болаларни ва ўсмирларни улар ўрганиб қолган интернетдан маҳрум қилиш, симларни узиб ташлаш ёки компютерга парол ўрнатиш – муаммонинг у қадар оқилюна ечими эмас. Авваламбор, ота-оналар фарзандига бўлган муносабатини ўзгаришиши ва айни дастлаб ўзидан излаб қўриши лозим, – маслаҳат беради психolog, ўзДЖТУ халқаро журналистика факультети ўқитувчиси Муясар Ахмедова.

Статистика маълумотларига кўра, Жанубий Кореядага интернетдан меъёридан ортиқ дараҷада фойдаланадиган мактаб ўқувчилари 40 фойзи ташкил этади. 15 фойз ўқувчига эса бемалол "Интернет касаллиги" деган ташхиси кўявериш мумкин. Хитойдаги кўрсаткичлар ҳам шундай. Афсуски, бу антика касалликни даволайдиган мутахассислар жуда кам. Ҳеч қандай боғич ва вакциналар эса компютер мониторига тобора

бошқа ҳар хил тушунарсиз тасаввурлар кўпгина сайтларнинг кўркига кўрк багишлаб туради.

БИЗ РОБОТ ЭМАСМИЗ

Интернетта қарам бўлиб қолган, чат ва танишув сайтлари умрининг мазмунига айланган ўшларнинг бу хақда ўз фикрлари бор.

Латиф Маматов, 25 ёш:

— Чат шундай нарсаки, унга дастлаб шунчаки қизиқиш туфайли кириасиз. Иккинчи гал нега кирганингизни аниқ айта олмайсиз, лекин сизни қизиқишида кучлироқ ҳиссиёт бошқаради. Учинчи марта, сиз таниш одамлар билан сухбатлашиш учун "бирровга" киргандек бўласиз. Тўртинчи марта, сизни чатда мулоқот қилишга бўлган эҳтиёж бошқаради. Бешинчи гал ўзингизни ёлғиз сезиз, одатий ҳаётдан зерика бошлайсиз, иш озигина кутиб турар, бироз дам олиш керак, деб ўйлайсиз. Олтинчи гал ўз қилмишингизни тушунтириб бера олмайсиз ҳам. Охироқибат сиз шу ерда – чатда яшай бошлайсиз.

Сабина Очилова, 15 ёш:

— Ҳамма чатларда қизиқарли одамлар бўлади. Улар билан танишиш, фикрларини билишнинг ўзига яраша завки бор. Чатда ўзингизни сиз иштаган қиёфада кўрсатишингиз мумкин. Турган гапки, ҳамсұбатингиздан камчиликларини яшириб, ўзингизни нак қаҳрамондек хис қиласиз. Электрон сухбатлар маконига кимдир шунчаки вақт ўтказиш учун, кимлардир ҳақиқатдан ҳам у ердаги одамлар билан мулоқот қилишни ёқтиргани учун киради.

Юлдуз Ражабова, 27 ёш:

— Дунёда техника воситалари кўпайгани сари, жонли мулоқотта эҳтиёж камайиб боради. Телефон, чат каби тезкор ахборот юбориш усуулари бўлганидан кейин, бошқа нарсаларга ортиқча куч ва вақт сарфлашнинг нима ҳожати

Maktabdagi bugungi darsni kuzatib turib, muallimning mehnat «xirmoniga nazar solish mumkin. Shunisi e'tiborlik, namunali tashkil etilgan 45 daqiqali mashg'ulotda olam-olam mo'jizalarga guvoh bo'lish go'yoki katta bir san'at asarini ko'rish mumkin.

Termiz tumanidagi 16-maktabning boshlang'ich sinf o'qituvchisi Lola Ostona qulova har bir darsini ana shu mezon asosida qadrildi, taraddud ko'radi. Oliy ma'lumoti, 1-toifali muallimaning 4-sinfidagi «Odobronma» fanidan «Zararli xulq va odatlardan» mavzusidagi darsini kuzatar ekanmiz, ustozning mahorati, shogirdlarining bilimdonligi, zukkoligi, hozirjavobligiga amin bo'dik.

Avvalo, xonaga kirgan kishi bu yerdagi saranjan-sarishtalikka, tozalik-ozodallikka, jihozlarga, texnik vositalarga qarab, bolalar yuzidagi qunvoqlik, g'ayratni kuzatadi.

Muallima raqobatni yanada kuchaytirish maqsadida sinfni uch guruha ajratdi. Ulardan hozirgi faslni so'radi.

HAMMA DARSALAR SHUNDAY BO'LSA...

O'quvchilar qish fasliga qaysi oylar kirishini, shu davrda nishonlanadigan bayramlar va sanalarni sanab borishdi. Shundan so'ng Lola opa yana savol-javobni davom ettirdi.

— Bu yil qanday nomlandi?

— Bu yil Prezidentimiz Islam Karimov tomonidan «Barkamol avlod yili» deb e'lon qilindi, — deya chug'urlab javob berishdi bolalar.

O'qituvchi shu tariqa savol-javobni davom ettirdi. O'quvchilar savollarga ravon til, jarangor ovoz bilan hech tutilmay, ikkilkanmay javob berishdi. Muallima o'quv yilining nomlanishi, «Vatan» tushunchasi, ulug' alloma-rimiz, ularning ilm-fanda erishgan olamshumul muvafqiyatlariga ham e'tibor qaratdi. O'tgan dars mavzusi — «Yurt tinchligi» ham muloqot davomida yaxshi o'zlashtirilganligi sezildi. Muallimaning yangi — «Zararli xulq va odatlari» mavzusiga doir musobaqa usulidagi darsi shu tariqa boshlanib ketdi.

Darslik, mavzuga oid ko'rgazmalar, buklet, kompyuter, televizor, videomagnitolidan ushbu darsda unumli foydalanildi. Darsda doskaga quydagi «Oltin qoidalari» ilib qo'yildi: qat'lyi tarkib-intizom, faoliyk, fikri to'liq bayon qilish, o'zgalar fikrini bo'lmasdan tinglash, vaqtidan unumli foydalanish.

Dastlab yaxshi odatlari

so'raldi. Bolalar rostgo'ylik, xushmuomalalik, insonlarga yaxshilik qilish, kattalarni humrat qilish, bilimdonlik kabi xislatlarni aytshtidi. Uning aksisi bo'lgan odatlarga qo'pollik, o'g'rilik, yolg'on so'zlash, yalqovlik, ochko'zlik, basillik kirishini sanab o'tishdi.

Zararli xulq va odatlardan «Ur, to'qmoq» ertagi asosida bolalar tomonidan sahnashirib ko'satildi. «Sadoqat», «iftixor», «ibrat» guruhlaridan bir nafardon o'quvchi chiqib, zararli odatlarni sharhlab berishdi. O'z bilgalaricha mavzuni erkin bayon qilishi.

O'qituvchi bolalarga ikkinchi shartni e'lon qildi. Bunda har bir guruhanan bir vakil kompyuterda yaxshi va yomon odatlarni ifodalovchi so'zlar yozdi. Qolganlar ham daftarlari yozib borishdi.

Bolalar uya yaxshi va yomon xulqni ifodalovchi rasmlar chizib kelgan ekan.

Kuzatuv

Qimmat» ertagi asosida ishlanchagan plakatga birdan oltmishgacha bo'lgan raqamlar yashiringan. Qaysi guruh a'zosi ko'proq sonni ketma-ketlikda tez va ko'p topsa, g'olib bo'ldi.

Yangi mavzuni mustahkamashda qolgan usul ham diqqatiga savozdordi. Yosh-larning kompyuter savodxonligi, yangi so'z yashash qobiliyatlari sinab ko'raldi. Har bir guruhanan bir vakil kompyuterda yaxshi va yomon odatlarni ifodalovchi so'zlar yozdi.

O'qituvchi bolalarga ikkinchi shartni e'lon qildi. Bunda har bir guruhanan bir vakil kompyuterda yaxshi va yomon odatlarni ifodalovchi so'zlar yozdi. Qolganlar ham daftarlari yozib borishdi.

Bolalar uya yaxshi va yomon xulqni ifodalovchi rasmlar chizib kelgan ekan.

TOSHKENTDA SOAT 00.00

Yer yuzining qolgan joylarida-chi?

Hozirgi kunda ma'ruza, nasihat qilish, hikoya aytilish usullari bilan ta'lim samaroligiga erishib bo'lmaydi. Darsda yangi pedagogik texnologiyalarni qo'llash, interfaol usullar, ko'rgazmalilik, o'quvchilarni mustaqil ishlashga o'rgatish, individual va amaliy topshirilgarni birga bajarib, tahlil qilishning ahamiyati katta. 7-sinf O'rta Osiyo tabiiy geografiysi fanining «Vaqt o'chovi. Soat mintaqalari. Taqvimir» mavzusidagi bir soatlik dars ishlanchagan shaharlarida qolgan usul ham diqqatiga savozdordi.

Qyosh atrofida aylanishi, kecha va kunduzning almasinishi, yil, sutka va ularning mazmun-mohiyati. Shundan so'ng o'quv materiali quydagi tartibda tushuntiriladi: yulduz va Qyosh vaqt, yulduz vaqtindan yulduz vaqtindan o'quvchilarni birga bajarib, tahlil qilishning ahamiyati katta. 7-sinf O'rta Osiyo tabiiy geografiysi fanining «Vaqt o'chovi. Soat mintaqalari. Taqvimir» mavzusidagi bir soatlik dars ishlanchagan shaharlarida qolgan usul ham diqqatiga savozdordi.

Qyosh atrofida aylanishi, kecha va kunduzning almasinishi, yil, sutka va ularning mazmun-mohiyati. Shundan so'ng o'quv materiali quydagi tartibda tushuntiriladi: yulduz va Qyosh vaqt, yulduz vaqtindan yulduz vaqtindan o'quvchilarni birga bajarib, tahlil qilishning ahamiyati katta. 7-sinf O'rta Osiyo tabiiy geografiysi fanining «Vaqt o'chovi. Soat mintaqalari. Taqvimir» mavzusidagi bir soatlik dars ishlanchagan shaharlarida qolgan usul ham diqqatiga savozdordi.

orasida bahslarni keltirib taqiqagan. Bu o'quvchilariga taqvimir qiziqish uyg'otadi.

...

Qyosh (shamsiy) yili 365(6)

sutka. Oy (qamariy) yili 354 kun. Grigoriy taqvimi 365 kunu 6 soatga teng. Har to'rtinch yili 366 kun bo'ladи.

...

O'quvchilarga Grigoriy, Hijriy shamsiy va Hijriy qamariy taqvimir yolarini uchta ustun shaklida yozish topshirig'i beriladi.

...

Kimyo fanini mazmun jihatdan yig'chiq usulda o'qitish zamon talabidir. Global usulidagi ta'lil shaxsning emotisional, ruhiy, axloqiy sifatlarini e'tibora o'qituvchi o'quvchilarning shakllantiruvchi ta'lilidir. Quyida shu usulidan foydalananib, «Kalsiy va magniyi» mavzusini yoritib berishga harakat qildik.

...

Maqсад: 1. Kalsiy va magniyining davriy sistemadagi o'mri, xossalari, biologik ahamiyati haqida tushuncha berish.

...

2. Tuproqning kislotalilagini yo'qotishda kalsiy elementining vazifasi haqida ekologik tarbiya berish.

...

3. Yangi pedagogik texnologiya usullaridan foydalani, o'quvchilarning bilim, ko'nikmalarini rivojlantirish.

...

Dars tipi: aralash, yangi bilimlarni berish.

...

Dars usuli: musobaqa, savol-javob, babs-munozara.

...

Dars jahozi: davriy sistema, ohatkosh, gips, marmar, magnezit, kalsiy xlorid, kalsiy glyukonat va boshqalar.

...

1. Kalsiy va magniyi qanday elementlar o'qisligi kirdi?

...

a) P
b) C
c) D
d) F

...

2. Qaysi qatorda magniezit formulasini keltirilgan?

...

a) MgCl₂
b) CaCO₃
c) CaSO₄
d) MgCO₃

...

3. Hayvon suyaklari tarkibining necha foizi kalsiy fosfatidan iborat?

...

a) 80%

...

b) 60%

...

c) 40%

...

d) 70%

...

4-cavol. Ca va Mg qanday magzadlarda ishlatalid?

...

1. Qotishmalar tayyorlashda.

...

2. Fotografiyada.

...

3. Tibbyotda.

...

4. Qurilishda.

...

5. Qishloq xo'jaligida.

...

6. Qand ishlab chiqarishda.

...

7. Optik asboblar tayyor-

ish.

8. Rezina bo'yoqlar olishda.

...

Endi pishgan mevalarni savatchaga terib olamiz.

...

Mustahkamash. Yangi mavzuni mustahkamash uchun guruhlarga test savollari beriladi. Bunda guruh tarkibining qo'shmasi, o'shunig chiqarishiga qarab o'quvchilarining qo'shmasi.

...

1. Kalsiy va magniyi qanday elementlar o'qisligi kirdi?

...

2. Kalsiy va magniyi qanday elementlar o'qisligi kirdi?

...

3. Yangi pedagogik texnologiya usullaridan foydalani, o'quvchilarning bilim, ko'nikmalarini rivojlantirish.

...

4. Qaysi qatorda magniezit formulasini keltirilgan?

...

a) MgCl₂
b) CaCO₃
c) CaSO₄
d) MgCO₃

...

5. Qaysi qatorda magniezit formulasini keltirilgan?

...

a) MgCl₂
b) CaCO₃
c) CaSO₄
d) MgCO₃

...

6. Qaysi qatorda magniezit formulasini keltirilgan?

...

a) MgCl₂
b) CaCO₃
c) CaSO₄
d) MgCO₃

...

7. Kalsiy va magniyi qanday elementlar o'qisligi kirdi?

...

a) Ca(OH)₂
b) CaSO₄ · 2H₂O
c) CaCl₂
d) CaCO₃

...

8. Magniyning oksidlanish davrasida qanday qo'shmasi?

...

a) +2; III
b) +1; II
c) +2; II
d) +1; III

...

O'simlikning qanday gullaganidan so'ng meva tugadi?

...

1. Kalsiy va magniyi oksidatda qoldiriladi

Har yili bitiruvchilarimizning 80 foizga yaqini oliy ta’lim muassasalari talabalari bo‘lishayapti. Asosiy maqsad bitiruvchilarimizning yuz foiz ko‘rsatkich bilan oliy o‘quv yurtlariga kirishiga erishishdir.

-Ma'rifat-

ОИЈАМК ФАН ОЛИМАПИЈАДАРВИ

ундағолиблар анықланыб, рағбатлантириб борилаётир

Шаҳрисабз академик ли-
цейи 2004 йилда ташкил
этилган бўлиб, айни кунда
863 нафар алоҳида иқтидор-
га эга бўлган ўқувчилар чу-
курлаштирилган дастур асо-
сида билим олишаяпти.

— Академик лицейимизда вилоятимизнинг барча туманларидан ва яна қўшни вилоятлардан келган ўқувчилар аниқ, табиий, ижтимоий-гуманитар фанлар ва хорижий тиллар йўналишида тълим олишаяпти, — дейди академик лицей директори Абдуқаҳҳор Фаниев. — Ҳар йили бир ўринга 4-5 нафар ўқувчи ҳужжат топширади. Баъзи йўналишларда бу ракам яна ҳам юқори бўлади.

Шуни алоҳида таъкидлаш

жоизки, академик лицейда таълим-тарбия иши талаблар даражасида олиб бориляяпти. Ўқув машғулотлари ҳам, синфдан ташқари ишлар ва амалий машғулотлар ҳам қатъий жадвал асосида ташкил этилмоқда. Энг муҳими, лицейда илфор ўқитувчилар томонидан ўқув жараёнида янгиликлар яратишга саъй-ҳаракатлар қилинаётир.

— Ўқувчиларнинг билими ни таҳлил қилиб бориш биз ўқитувчиларнинг ишимиздаги ютуқ ва камчиликларни кўрсатиб беради, — дейди олий тоифали математика фани ўқитувчиси Баҳриддин Умиров. — Бу борада ўз тажрибамиз асосида яратган услубларимиз бор. Улардан

бири ойлик фан олимпиадаларидир. Мана 4 йилдирки, ҳар ой охирида математика, физика, кимё, биология, тарих, география, инглиз тили, немис тили, рус тили, она тили ва адабиёт ҳамда ҳуқуқшунослик фанларидан фан олимпиадаларини мунтазам тарзда ўтказиб келамиз. «Ойнинг фан олимпиадалари» бурчагида барча натижалар чиқарилади. Ҳар бир фан бўйича ғолиблар аникланиб, рағбатлантирилаётir.

Академик лицейда ҳар ҳафта белгиланган чораклик режалари асосида фан ҳафталиги эълон қилинади. Ҳафта якунида ҳафталикка якун ясалади. Ҳудди шунинг-

дек, илм масканида «Ойнинг энг яхши гуруҳи» деб номланувчи танлов ҳам йўлга қўйилган. Гуруҳ аъзолари бу танловда ғолиб бўлиш учун барча йўналишлар — ойлик давомат, ўзлаштириш, тартиб-интизом ва жамоат ишларида фаол бўлишга интилишмоқда.

— Ўқувчиларимиз фан олимпиадаларининг вилоят ва Республика босқичларида фаол иштирок этиб, ғолиб бўлиб келишаяпти, — дейди А.Фаниев. — Масалан, ўтган ўқув йилида Азамат Юнусов, Шерзод Раҳимов, Элёр Хонназаров, Фиёс Имомов, Но-дирбек Йўлдошев, Шоҳсанам Эргашева, Ислом Сафаров

каби ўқувчиларимиз фан олимпиадаларининг вилоят босқичида совринли ўрингларни эгаллашди. Дилноза Пардаева эса кимё фанидан фан олимпиадасининг Республика босқичида ғолибликни қўлга киритиб, олий ўқув юртига давлат гранти асосида қабул қилинди. Ҳар йили битирудиларимизнинг 80 фоизга яқини олий таълим муассасалари талабалари бўлишяяпти. Асосий мақсад юксак салоҳиятли, жамиятда ўз муносиб ўрнига эга баркамол шахсни вояга етказишdir.

Абдували ОБИДДИНОВ, “Ma’rifat” мухбири

Мулкчилик шаклидан қатыи назар, барча корхона, ташкилот ва муассасалар раҳбарлари дикқатига!

ЎЗБЕКИСТОН ДАВЛАТ ЖАҲОН ТИЛЛАРИ УНИВЕРСИТЕТИ РЕКТОРАТИ

2009–2010 ўкув йилида бакалавриат йўналишлари ва магистра-
тура мутахассисликлари бўйича битирувчиларни ҳамкорлик шарт-
номалари асосида иш жойларига тақсимлашга киришганлигини
маълум қиласди. Университетнинг битирувчи бакалавр ва магист-
рларига эҳтиёжи бўлган корхона раҳбарлари, уларга келгусидаги
иш жойини танлаш имкониятини яратиш мақсадида, ташкилотин-
гизда ёш мутахассисларга яратиб бериш мумкин бўлган имкони-
ятларингиз (маош, турар жой билан таъминлаш ва бошқа имтиёз-
лар) ҳакида университет раҳбариятига шу йилнинг 25 марта

қадар талабнома ва сўров хати билан мурожаат қилишингизни сўраймиз.

Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университетини 2009–2010 ўкув йилида битираётган бакалавр ва магистрлар ҳакида маълумотни илова қиласиз.

(г-давлат гранти асосида, ш-шартнома асосида)

**Маълумот учун телефон: 275-89-55, ЎзДЖТУ Маркетинг хизмати
бўлими факси: 275-09-91. Манзилимиз: Тошкент шахри, 100138,
«Кичик халқа йўли», Г-9А мавзеси, 21- «А» уй**

№	Тошкент шаҳри Шаҳар (туман) ва вилоятлар	Бакалавриат												Магистратура																						
		1-Инглиз филологияси				2-Инглиз филологияси				Таржимонлик факультети				Немис филологияси				Француз филологияси				Испан филологияси				Рус филологияси				Жами						
		Г	Ш	Г	Ш	Г	Ш	Г	Ш	Г	Ш	Г	Ш	Г	Ш	Г	Ш	Г	Ш	Г	Ш	Г	Ш	Г	Ш	Г	Ш	Г	Ш							
Яккасарой тумани	6	24		20	1	6				1	1			1	1	1	1	9	53																	
Шайхонтохур тумани	11	26	3	27		6		1		3	10	2	1	1	4	21	74	1		1	4							1		2	5					
Учтепа тумани	8	16	4	25	5	8		1		2	5	3		1	23	55					5								1	1	5					
Юнусобод тумани	6	35	5	33	1	5	1	9	3		9	8	3	2	5	26	99	3	1	7	1		1				1	1	2	13						
Сергели тумани	3	18	7	20	5	5		3		1	1	1	2	1	3	19	51	1		1								1	1	3						
Чилонзор тумани	17	24	3	19	3	5	4	1	1	1	1	5	6	9	2	9	37	73	3	1	1					2	2	1	8							
Ҳамза тумани	16	9	3	19	4	6	2	1		2			2	4	1	28	41	2		1							1	1	7							
Миробод тумани		13	4	9		2	3	2		1	1		1	1	2	9	29	1		1	1		1			1	1	2								
Мирзо Улугбек тумани	8	20	4	23	1	7	1	3	1		2	1		1	1	2	18	57	1		1						1	1	2							
Собир Рахимов тумани	9	15	2	13	2	7	1	1	1	2			1	3	1	4	17	45								1	1	2								
Бектемир тумани	1	2		3		1							1		1	1	8											1								
Жами:	85	202	35	211	22	58	12	20	8	7	9	30	26	25	11	32	208	585	1	11	3	19	1	2	1	2	1	4	1	10	48					
2 Андижон вилояти	1	5	2	17		3	1	1	2		4				1	6	31											1	1	2						
3 Бухоро вилояти	25	28	15	25	1	5	4	6	13	9				2	1	60	74	1		1			1	3			2	1	7							
4 Жиззах вилояти	2	9	1	12	1	3		2		1					1	4	28									1		1								
5 Наманган вилояти	11	19	6	18		3	1	1			2	1	1		2	19	46			1									1							
6 Навоий вилояти	2	11		6	4	4	2	3	5	4						13	28								1			1								
7 Самарқанд вилояти	5	16	12	10		6	16	9	6	6				2	6	41	53	1		5	2				1	1	2	8								
8 Сурхондарё вилояти	7	25	6	18	1	4		1	3		2			1	2	15	55			1			1			1	2	1	4							
9 Сирдарё вилояти	4	8	3	19	1	5			1	1		1	1		3	10	37																			
10 Фарғона вилояти	10	21	13	17		1		3	2	7					4	25	53												1	1						
11 Хоразм вилояти	5	20	8	18	2	6		1	7	8				1		23	53	1	1	4	1	1	3		1		2	10								
12 Қашқадарё вилояти	28	31	14	50	3	5	15	34	2	8				3		7	62	138	3	1	2	1		1		1	1	3	2	10						
13 Тошкент вилояти	22	52	12	63	3	20	3	5	2	3	2	2	1	6	5	45	156	2		3					1	1	1	1	3	4	8					
14 Қорақалпоғистон Республикаси	1	18	3	14		2	1	1						1	1	6	36	1		1					3	1	1	5								
Умумий жами:	208	465	130	498	38	125	55	87	48	57	11	41	29	35	18	65	537	1373	4	17	5	37	2	6	2	9	3	5	2	5	4	14	3	11	25	104

Япония деганда, кўз ўнгимизда жўмардлиги билан донг таратган самурайлар, мусиқа, рақс ва сўз санъати уйғулигидаги кабуки театри, юқори сифат мезонига айланган электроника маҳсулотлари ва шарқона маданиятга содик, серилтифот, меҳнатсевар ва ўқимишили кишилар гавдаланади. Кунчиқар юрт иқтисодий ривожланиш бўйича дунёда АҚШдан кейинги иккинчи давлат саналади. Иккиси жаҳон урушидан катта талафотлар билан чиқсан мамлакатнинг нисбатан қисқа фурсатда тараққиёт поюоналирга кўтарилиши сири нимада? Кўпчилик мутахассислар япон мўжизасининг сири мамлакатнинг кўп асрлик мустаҳкам анъаналарга эга таълим тизимида, деб жавоб беради.

БОЛА БОШИДАН...

Китоб дўконида турнақатор навбатда турган ўқувчилар, бўш қолди дегунча музей ва театр, турли тўгаракларга ошиқаётган ўғил-қизлар... Глобаллашув бутун дунёни домига олаётган бугунги серташвиш замонда ушбу манзара ноёб бўлиб қолгани рост. Хўш, Японияда қандай қилиб технологиялар асли ёшларини миллӣ қадриятларга садоқат руҳида тарбиялаш, билимга жалб этишга эришилаяпти?

«Википедия» энциклопедияси маълумотига кўра, кунчиқар юртда таълим тўғрисидаги биринчи қонун 1872 йили қабул қилинган. Мазкур қонун асосида мактаб ишига давлат аҳамиятига молик мухим вазифа сифатида эътибор берила бошланди, таълим муассасалири фаолиятини тубдан ислоҳ қилишга киришилди. 1947 йили қабул қилинган «Таълим тўғрисида асосий қонун»да эса миллӣ ўзлини сақлаган ҳолда ўкув жараёнига Фарбнинг илгор тажрибаларини татбиқ этиш вазифаси белгилаб берилди.

Япониядаги барча боғчалар хусусий бўлиб, уларнинг фаолияти соғлиқни сақлаш вазирлиги назоратида. Ясли ва боғчалар З ойлиқдан 6 ёшгача болаларни қабул қиласди. Япон жамиятида чақалоқлар боғча ёшига етгунга қадар она тарбиясида бўлиши керак, деган қараш шаклланган. Шундан келиб чиқиб, факат иш билан банд ота-оналар фарзандларни яслига беришлари мумкин.

Гарчи мажбурий бўлмасада, 3-6 ёшдаги болаларнинг 85 фоизи боғчага қатнайди. Таомилга кўра, ота-оналар фарзанд тарбиясида имкон қадар тақиқ чораларини кўрмасликка уринади. Шунинг учун ҳам болаларга яхши ёмонни танитиш борасида асосий масъулият боғча тарбиячилари зиммасига тушади.

Боғчада боланинг нутқ ва фикрлаш қобилиягини ўстириш, ўқиш, ёзиш ва сурат чизиш, тенгдошлари ва катталар билан муомалага ўргатишга катта аҳамият берилади. Япо-

нияда жамоавийлик руҳи кучли. Шу боис ҳам боғчадонок болалар жамоавий фаолиятга ўргатилиди. Бунинг учун болалар хан деб аталган кичик гурухларга бўлинади. Кичкинто-

ва 5 ёшда етакчилик иқтидо-ри шаклланиши керак.

14 АСРЛИК ТАРИХГА ЭГА МАКТАБ

www.japan-guide.com сайти маълумотига кўра, Японияда ўкув йили 1 апрелда бошланади, 31 марта якунланади. Мактабда ҳам, университеттада ҳам ўкув йили апрель-июль, сентябрь-декабрь ва январь-март каби уч семестрга бўлиниди.

Тарихий манбаларда ҳикоя қилинишича, ороллар мамлакатида биринчи мактаб VI асрда ибодатхона қосида очилган. Ўрта таълим тизими уч босқичдан иборат. Бошлангич мактабда (сёгакко) 6 ёшдан 12 ёшгача бўлган ўқувчилар таълим олади. Ушбу босқичда япон тили, жамиятшунослик,

Кунчиқар юрт аҳолиси учун миллӣ анъаналар мукаддас ҳисобланади. Таъбир жоиз бўлса, анъана тушунчасисиз Японияни англеш ҳам амири маҳол. Шу маънода, мактабларнинг бирламчи вазифаси ўқувчиларни миллӣ анъаналарга садоқат руҳида тарбиялашдан иборат.

Мамлакатда ўқитувчиларга хурмат жуда баланд, устоз ва мураббийлар давлат хизматчи-си мақомига эга. Шунга ярши, ушбу касбни эгаллаш ҳам осон эмас. Ўқитувчи сифатида ишга кириш чоғида ихтинослик бўйича диплом тақдим этиш билан бирга давлат имтиҳонидан ҳам ўтиш керак.

Бошқа мамлакатлардан фарқли ўлароқ, япон мактабларида асосан эркак ўқитувчилар фаолият юритади. Ма-

Xorijda ta'lim

«Дзюку» мактабларида катагина ҳақ эвазига таълим берилади. Ота-оналар пул жамғармаслиги мумкин, аммо фарзанди чуқур билим олиши учун репетиторга оғринмасдан ҳақ тўлайди, бу мамлакатда таълим учун пулни аяш айб саналади.

Япон жамиятида муносиб ўрин топиш жуда ҳам қийин. Фуқароларнинг 72 фоизи деярли бир хил даражада – ўрта тоифада ҳаёт кечиради. Бундай кучли ракобат мухитида муваффакиятга эришишнинг бирдан-бир йўли танланган соҳада тенгсиз мутахassis бўлиш! Билим ва юқори интеллектта асосланган япон жамиятида таълим моддий фаронвонлик ва юқори мавқега кўтарилишнинг асосий кафолатидир. Шунинг учун ҳам тарбияга масъул бўлган оналар фарзанди пухта билим олиши учун қўлидан келган ишни қиласди, ҳатто боласи касал бўлганди, мактабга бориб, унинг ўрнига машгулотларда иштирок этади ва кейинроқ ўтилган дарсларни тушунириб беради.

БЕШИКДАН ҚАБРГАЧА ИЛМ ИЗЛА!

Олий маълумот олишини истаган ёшлар тўлиқ ўрта мактабнинг 12-синфини битирганидан кейин университет (дайгаку)да таҳсил олиши мумкин. Japan-guide.com сайти маълумотига кўра, мактаб битирувчиларнинг 90 фоизи олий ўкув юртига киради. Университетга кириш имтиҳони иккиси босқичдан иборат. Дастваб университетларга қабул бўйича миллӣ марказ умумий тест ўтказади. Мазкур тестда йигилган балга кўра, абитуриентнинг қайси йўналишида ўқиши мумкинлиги аниқланади. Шундан кейин ҳар бир университет номзодлардан мустақил равиша имтиҳон олади.

Япон университетларидаги бошқа давлатларда бўлгани каби бакалавр (гакуши) даромади жасини олиш учун тўрт йил ўқилади. Илмий иш билан шуғулланиш ниятида бўлгандар магистрлик (суши), докторлик (ҳакуши) босқичларида таҳсилни давом эттиришлари мумкин.

«Википедия» энциклопедияси маълумотларига кўра, Японияда 600га яқин университеттада 2,5 млн. талаба таҳсил олади. Давлатга қарашли олий ўкув юртлари орасида Токио, Киото ва Осака, хусусий олий ўкув юртларидан эса Нихон ва Васэда университетларининг нуфузи баланд.

Компания ҳамда ташкилотлар ўз кадрларининг билим ва малакасини оширишига жиддий аҳамият беради. Боғчадан бошланган таълим бир умр давом этади. Хуллас, замонавий япон жамияти кишилари худди биздаги каби бешикдан қабргача илм излайди. Бу бўйича ҳатто давлат концепцияси қабул қилинган.

Собиржон ЁКУБОВ

ларда турли вазиятларга мослашиш қобилиягини шакллантириш учун гурухлар тез-тез қайта тузилади, тарбиячилар ҳам алмаштириб турлади.

Кунчиқар болалар учун маҳсус байрамлар бор. 3 март куни қизларнинг «хина-мацури» – нафис кўфиричоқлар байрами нишонланади. 5 май эса «кодомо но хи» – ўғил болалар байрамидир. Шу куни ҳар бир ўй томига хонадондаги эрқаклар сонига мувоғик байроқлар осилади. Бундай байрамлар ҳам кичконтойларнинг жамият ҳаётига тезроқ мослашувини таъминлайди.

Етакчи университетлар вазиятларига боғчаларнинг обрўси баланд. Уларни киборлар боғчаси ҳам деб аташади. Бундай боғчада тарбия кўрган бола кейинчалик ўша университет васийлигидаги ўрта ва олий маълумот олиш имконига эга бўлади.

Япон ҳалқи болани эрта тарбиялаш тарафдори. Бунга кўра, болада 1-2 ёшда ҳаётига кўнгилмалар, 3 ёшда ижодий қобилияти, 4 ёшда ўзига ишонч

арифметика, табиатшунослик, мусиқа, расм чизиш, этика, жисмоний тарбия дарслари ўтилади. Ҳар бир дарс 50 дакиқа давом этади.

Кейинги босқич – тўлиқизиз ўрта мактаб (югакко). Тўлиқизиз ўрта мактабда 12 ёшдан 15 ёшгача бўлган ўсмирлар билим олади. Давлат ихтиёридаги тюгакко мактабида ўқиш бепул, хусусий мактабларда эса болалар шартнома тўловига асосан ўқиди.

Умумий ўрта таълимнинг якуний босқичи «кото гакко» деб аталган мактаблардир. Мазкур тўлиқ ўрта мактабларда ўқиш мажбурий эмас, аммо олий маълумотли бўлишини истаган ҳар бир йигит-қиз уни битириши шарт. Шу боис ҳам, 97 фоиз ўқувчи «кото гакко»да таҳсил олади. Ўқувчилар ушбу мактабга кириш имтиҳони асосида қабул қилинади. «Кото гакко»да ўқиш, хоҳ у давлат, хоҳ нодавлат мактаби бўлсин, тўлалигича пуллик. Уч йил давомида ўқувчиларга умумий ёки ихтиослашган йўналишда таълим берилади.

Мактабда ҳам боғчада бўлгани каби ўсмирларда етакчилик қобилиягини шакллантириш асосий вазифа саналади. Йил давомида синф сардори (тобан) бир неча марта ўзгаради, шу тариқа синфдаги ҳар бир ўқувчи сардорлика ўзини синааб кўради.

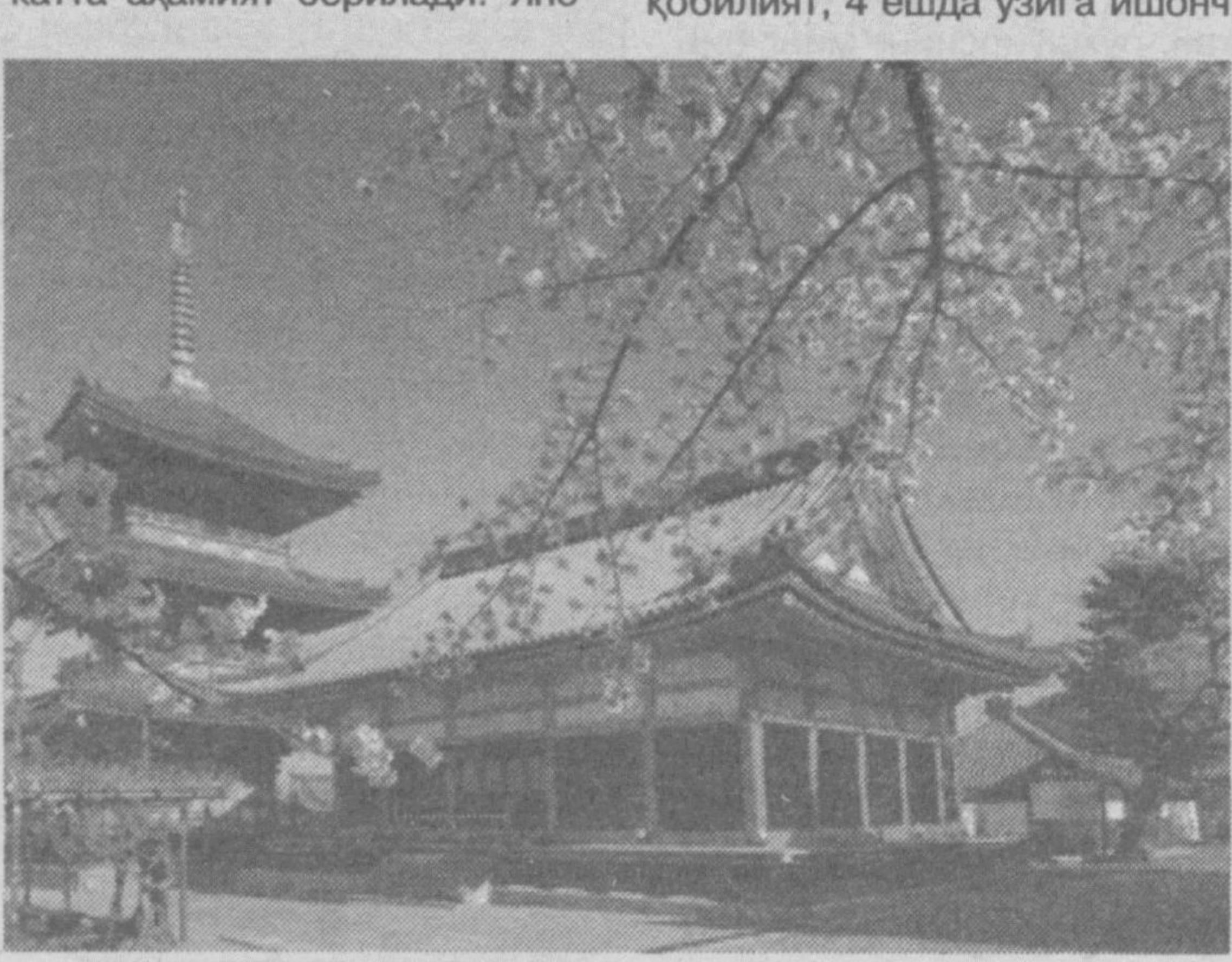
Мактаб даврида болалар инсон ва табиатга ҳурмат, ҳақиқат учун кураш, ўз нафси устидан ғалаба қилиш, жамият тараққиётiga хисса кўшишга ўргатилиди. Япон мактабларида фаррошлар йўқ, тозалик, озодаликка доир барча юмушларни ўқувчиларнинг ўзи бажаради. Бу билан болаларни меҳнатсеварликка ўргатиш мақсад қилинган.

салан, тўлиқ ўрта мактабларда педагогик жамоанинг 80 фоизини эркак ўқитувчилар ташкил этади.

ОЖИЗ ЎҚУВЧИ БЎЛМАЙДИ

Мактаб даврида ўқувчилар камида 2000та иероглифни ўзлаштириши керак. Рамзий белгилардан ташкил топган иероглифларни ўрганиш ўқувчиларнинг сабр-тоқати ва қобилиягини синовдан ўтказувчи жиддий машгулот дейиш мумкин. Албатта, дарсларни ўзлаштиришда тенгдошлардан ортда қоладиган ўқувчилар ҳам учраб туради. Аммо япон педагоглари ўқувчиларни кучли ва ожиз табака бўлмай, ҳар бир ўғил-қиз белгиланган дастурни ўзлаштириши йўлида ҳаракат қилишади. Қолаверса, бундай ҳолатда репетиторлар ёрдами ҳам асқотади. Болаларга қўшимча таълим бериш бора-сида Японияда дунёнинг бошқа бирор давлатида учрамайдиган тизим — «дзюку» мактаби мавжуд.

Дзюку хусусий мактаблари ўқувчиларни мактаб имтиҳонларига тайёрлайди, барча фанлар бўйича чукурлаштирилган билим беради. «Дзюку» япон тилидан таржима қилганда «маҳорат мактаби» маъносини билдиради. У XVIII асрда хаттот, қиличбоз ва мусавирларни ўқитиш учун ташкил этилган. Тез орада афзал жиҳатлари намоён бўлган ушбу тизим шиддат билан ривожланди ва япон таълимнинг ўзига хос институтига айланди. Айни пайтда бундай мактабларда факат ўзлаштиришга қийналётган болалар эмас, чуқур билимли мутахassis мактабларни мөнадиётни ўқувчилар ташкил олади.

ХУЖУМ ТЎХТАТИЛДИ

Кобул шаҳридаги хукумат биносига "Толибон" жангариларининг хукум уюштириши натижасида уч киши ҳалок бўлди, деб хабар берди "Рейтерс". Уларнинг икки нафари террорчидир.

Афғонистон хавфсизлик хизмати ходимларининг сайд-ҳаракатлари туфайли хавф бартараф этилган. Воеа оқибатида ўн уч киши жароҳат олди. Уларнинг орасида тинч аҳоли вакиллари ва ҳарбийлар бор.

Жангарилаш Президент саройи ва марказий банкни нишонга олган эди.

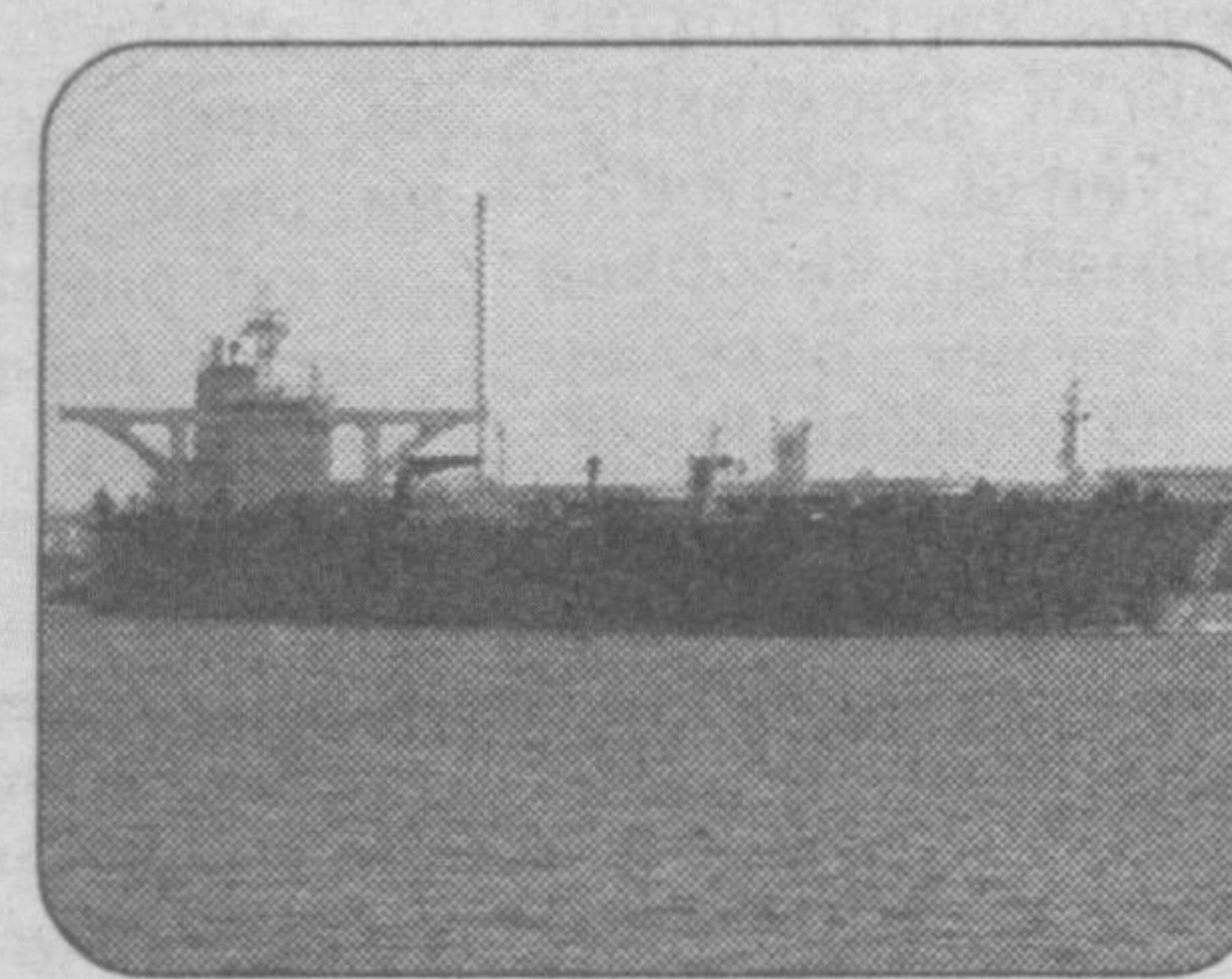
ЭНГ КАТТА БОЖ

Сомалилик қароқчилар "Маран Сентайру" танкерини қўйиб юбориш учун рекорд микдорда бож олганлар, деб маълумот тарқатди "Лента".

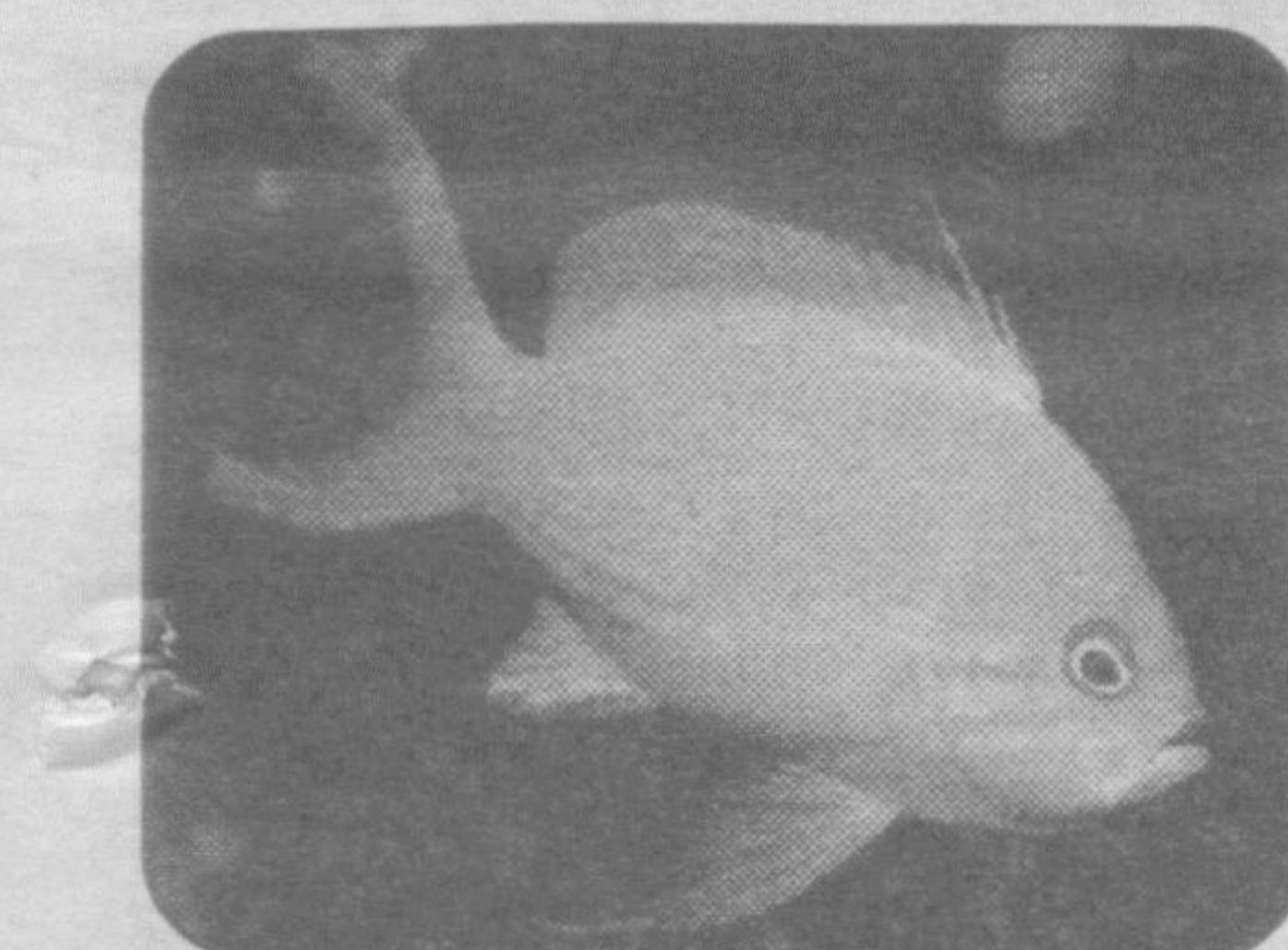
2009 йил ноъабъ ойида гаровга олинган ўнинг эгалари қанча маблағ сарфлагани ҳозирча аниқ эмас. Аммо тахминларга кўра, бу микдор 5-7,7 млн. доллар атрофида бўлиши мумкин.

Бундан олдин 100 млн. долларлик нефть олиб кетаётган "Сириус Стар" танкери 3 млн. доллар эвазига қўйиб юборилганди.

"Маран Сентайру"даги юк нархи 150 млн. доллар атрофида эканини ҳисобга олсақ, юқоридаги пул микдори ҳақиқатга яқин бўлиши мумкин. У 2009 иили Саудия Арабистонидан АҚШнинг Янги Орлеан шахри томон қўриқчилар сиз йўлга чиқсан ва қароқчилар томонидан кўлга олинганди. Ўшанда унинг бортида 9 нафар Греция, 16 нафар Филиппин, икки нафар Украина ва бир нафар Руминия фуқароси бор эди.

ХОТИРА ЁРДАМ БЕРАДИ

Баликлар рўй берган воқеани узоқ вақтга хотирасида сақлаб қолишини олимлар аниқлади, деб хабар берди Чарльз Стерт университети веб-сайти.

Тадқиқчилар кум горбили (чучук сувларда яшовчи, бир-икки кг. оғирликдаги балик турни) ўргандилар. Бу турдаги жонзотлар йиртикачлар билан тўқнаш келганини бир неча ой эсида сақлаш, бошқалардан ов қилиш тактикасини ўзлаштириш хусусиятига эга экан.

Биологлар бундан олдин найзабалик бошқаларнинг хотосидан хулоса чиқариш, гамбузия (балик турни) тўртгача "ҳисоблаш"и мумкинлигини аниқлашганди.

"ДОН КИХОТ" ИНТЕРНЕТДА

Таниқлик ёзувчи Мигел Сервантеснинг муҳлислари "Дон Кихот" асарини тўлдирича "Твиттер" микроблогига жойлаштиришга қарор қўлдилар, деб хабар берди "Гардиан" газетаси.

Фоя муаллифи, веб-дизайнер Пабло Лопеснинг айтишича, ижод маҳсул махсус очилган сайт ([twijote](#) номли)дан ўрин олади.

Маълумотларга қараганда, Дон Кихот ва Санчо Пансонинг саргузаштини интернетга жойлаштириш Фикрини кўпчилик катта қизиқиши билан кутиб олди.

Лондондаги Қироллик операси эса ушбу асар асосида яратилган модерн саҳна асарини томошабинларга тақдим этиш арафасида туриди.

ЕРНИНГ ИЛК ТУЗИЛИШИ

Сидней университетида фаолият юритадиган австралиялик олимлар ўтмишда, аниқроғи, 2,5 миллиард йил илгари куруқлик Ер юзининг атиги 2-3 фоизи ташкил этган, деган фикрни билдириши. Таққосланадиган бўлса, бугунги кунда сайёрамизнинг 28 фоизи куруқликдан иборат, деб хабар беради [science.yoread.ru](#).

Тадқиқчиларнинг фикрича, 2,5 миллиард йил олдин Ернинг ички кобигидаги ҳарорат ҳозиргига қараганда 200 даража баланд бўлган. Бу ўша даврда нисбатан кўп бўлган радиоактив элементларнинг парчаланиш жараёнлари билан изоҳланади.

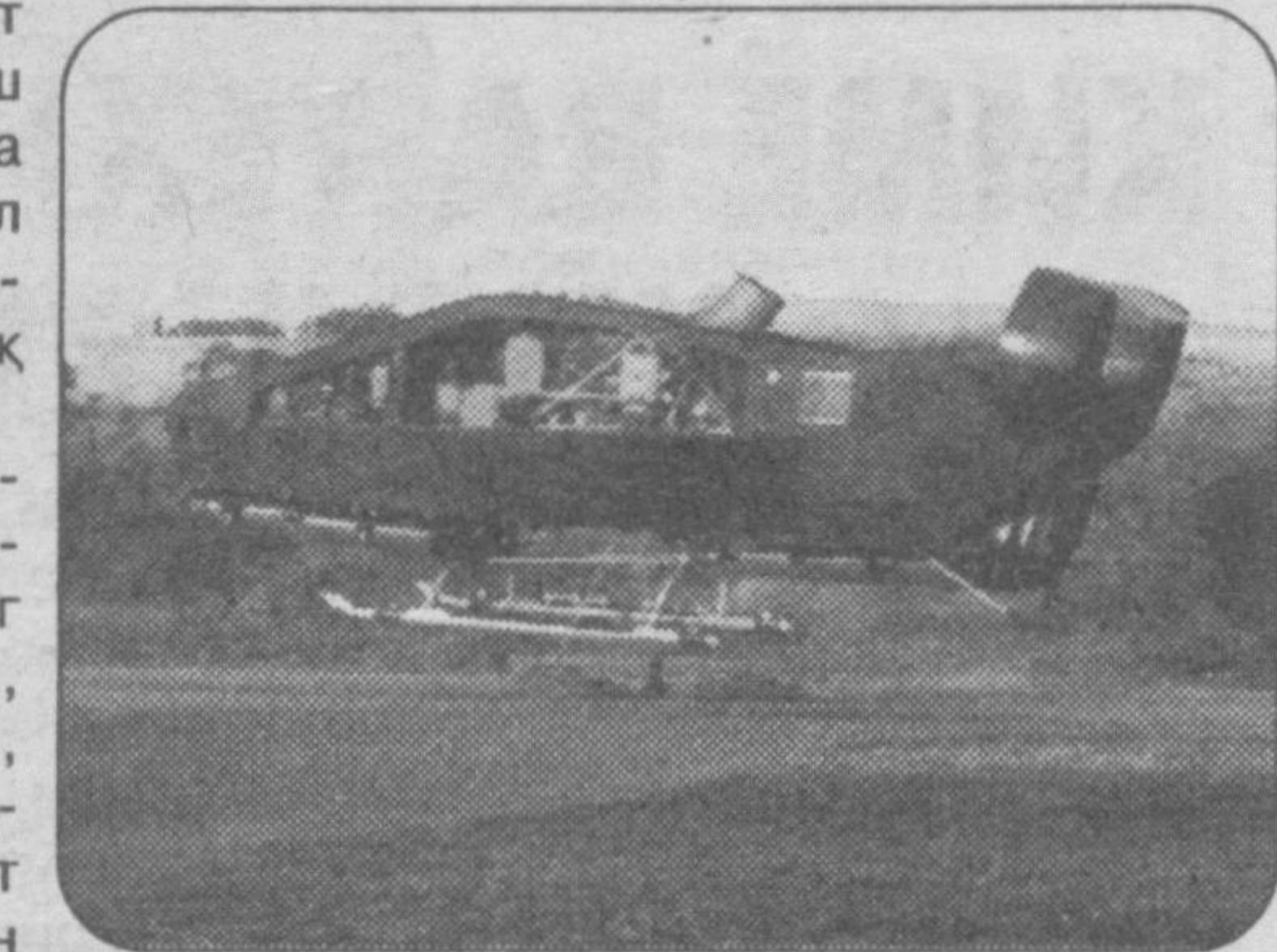
Геологлар ҳароратнинг юқорилиги туфайли океан қатлами нисбатан калинроқ бўлганини таъкидлашмоқда. Бу — океанлар ҳозиргида чукур бўлмаган, аммо улар Ер саҳнинг катта қисмини эгаллаган, дегани. Шу билан бирга, Ер қобигининг юқори ҳарорати сайёрамиз юзасининг текис ва ясси шаклланишига ҳам сабаб бўлган.

Таъкидлаш зарурки, Австралия тадқиқчиларининг изланишлари кўплаб мутахассислар томонидан кескин тақдид остига олинди. Уларнинг кўпчилиги ўтмишда Ер юзида куруқлик сайёранинг кам қисмини ташкил этганингига қўшилса-да, 2-3 фоиз жуда ҳам кичик кўрсаткич, деган фикрда.

УЧУВЧИСИЗ ИЛК ПАРВОЗ

Исроилнинг «Урбан Аэронаутикс» компанияси томонидан ишлаб чиқарилган «ЭйрМюл» униш аппарати илк маротаба учувчисиз ҳавога кўтарилиди. Компаниянинг ахборотида айтилишича, мазкур қурилма вертикал равища парвоз қилиш ва кўниш амалларини бажаради. Даастлабки парвоз пайтида «ЭйрМюл» ердан 60 см.га кўтарилиди. Синов давомида униш аппаратининг мувозанат тизими ва двигателлар фаолияти текширилди, дейилади «Сайенс уорлд» илмий журналида.

«Урбан Аэронаутикс» 2008 йилдан бўён «ЭйрМюл»ни ишлаб чиқариш билан шугулланиб келмоқда. Учиш

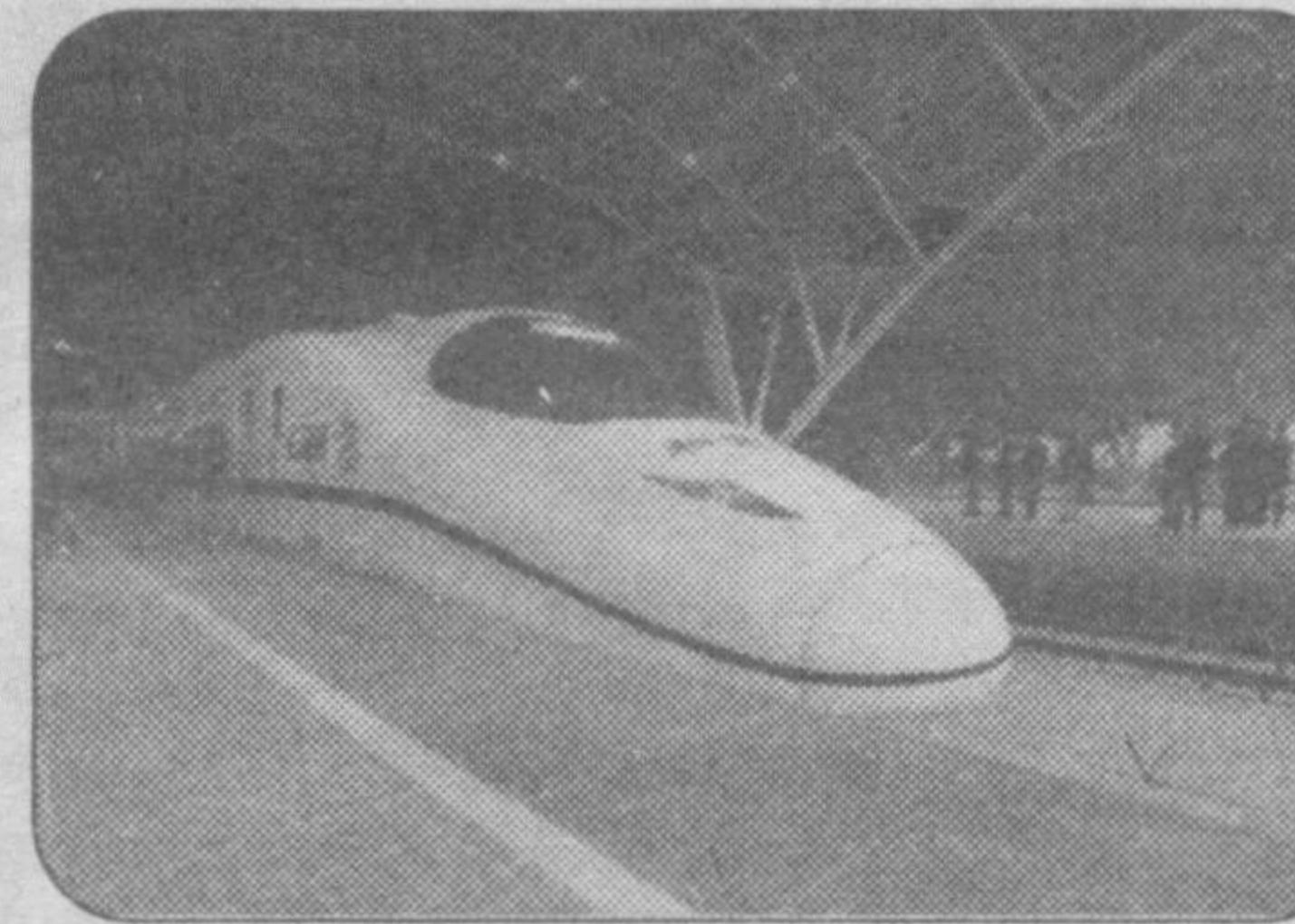

аппаратидан келгусида транспорт воситаси сифатида фойдаланиш кўзда тутилиб, у 227 килограммгача оғирликдаги юкни ўз бортига қабул килади. Қурилманинг якуний синовдан ўтиш муддати ҳалигача аниқ эмас.

«ЭйрМюл»ни бошқариш тўрт каналли тизим орқали амалга оширилади. Аппарат 750 от кучига тенг «Турбомека Арриель» двигатели, Жи-Пи-Эс тизими, шунингдек, қурилманинг барча қисмлари фаолияти ҳақида операторга маълумот бериб турувчи кўрсаткичлар билан жиҳозланган.

ЖАҲОНДАГИ ЭНГ ТЕЗКОР ПОЕЗД

Хитода ҳозирда дунёда энг тезкор, деб эътироф этилаётган темир йўл ишга туширилди. Гуанжоу ва Ухан шаҳарлари ўртасидаги 1 069 км. масофани экспресс поезд соатига 350 км. тезлик билан босиб ўтади. Бу — авваллари йўлга сарфланадиган 7,5 соат ўрнига эндилиқда манзилга атиги 3 соатда етиб бориш мумкин дегани. Поезднинг максимал тезлиги эса соатига 394,2 км. га тенг. Бу ҳақида «Компьюлента» манбасида маълумот берилди.

Мазкур лойиҳа устида 2005 йилдан бери иш олиб борилмоқда. Якуний мақсад — Хитой жанубидаги йирик ишбилармонлик маркази бўлган Гуанжоу шахри ва пойтакт ўртасидаги тезкор қатновни йўлга кўйиш. Расмий маълумотларга қараганда, мамлакатдаги темир йўлларни бугунги кундаги узунлиги (86 минг км.)дан 120 минг км. гача узайтириш режалаштириляпти. Бу Хитой Осиёда энг кўп ўналишларга эга мамлакатта айланисини билдиради. Дунёда эса Чин юрти бу борада АҚШдан кейин

ииккинчи ўрнига кўтарилиб олади. Янги турдаги темир йўлларни куришда «Сименс», «Бомбардье» ва «Алстом» каби хорижий компанияларнинг технологияларидан фойданилмоқда.

Мамлакатдаги илк тезкор қатнов йўли 2008 йилда Пекинда бўлиб ўтган Олимпия ўйинлари учун махсус очилганди. Шундан сўнг ҳукумат вакиллари мазкур турдаги магистраллардан 2012 йилгача яна 42таси ишга туширилиши режаси ишлаб чиқилганини маълум қилдилар.

УЧ МИНГТА ЮЛДУЗ СУРАТИ ОЛИНДИ

Инфра-қизил телескоп WISE (Wide-field Infrared Survey Explorer) ёрдамида осмоннинг сурати илк маротаба аниқ олинди, дейилади [nasa.org](#) расмий сайтида. Расмда Киль юлдузлар туркумида жойлашган уч мингга яқин самовий жисмларни кўриш мумкин.

Олимлар айнан Киль туркумини танлашганини у ерда телескоп детекторларига зарар етказиши мумкин бўлган ўта ёрқин обьектларнинг йўқлиги билан изоҳлашашлати.

WISE телескопи 2009 йил 14 декабрда «Дельта-2» ракетаси ёрдамида 525 километр баландликдаги орбитага чиқарилган. Мутахассислар аппарат орқали олинган маълумотларга таяниб, инфра-қизил диапазонда осмоннинг батафсили ҳаритасини тузиш, шунингдек, Ердан 10 миллиард ёргуллик йили узоқлиқда жойлашган галактикаларни ўрганиш ниятида.

Тадқиқчиларнинг фикрича, юлдузларни ўрганиш иккиси босқичда давом эттирилади. Мамлумотларга қараганда, телескоп 10 ой мобайнида ишлаб туриши мумкин. Сабаби, сифатли тасвирларни олиш учун WISE детекторлари ҳарорати жуда паст бўлмоғи керак. Олимлар телескопдаги ҳозирда мавжуд аппарат ойнасини совутиш учун сарфланадиган суюқ кислород захираси жорий йилнинг октябрь ойига келиб тугайди, деб тахмин килмоқда.

Шу билан бирга олимлар, осмоннинг батафсили ҳаритасини 2012 йилнинг март ойига келиб тузиб чиқишиларни таъкидлашди. WISE ёрдамида олинган алоҳида суратлар эса анча олдин тақдим этилиши мумкин. Даастлабки тўла кимматли суратлар тўплами жорий йилнинг февралида чоп этилади.

Н.КОСИМОВ, Н.РУСТАМБЕКОВА тайёрлади.

Ўзбекистон Республикаси Халқ таълими вазирлиги раҳбарияти ва жамоаси вазирликнинг Мусиқа ва санъат таълим муассасалари бошқармаси бошлиги Илҳом Турсунбоевга акаси

Олимжон ТУРСУНБОЕВнинг вафоти муносабати билан ҳамдардлик билдиради.

Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси «Фан» нашариётида нашр этилган «Умумий кимёвий технология» кўлланмасига Тошкент кимё-технология институти профессорлари Т.Отақўзиев, Қ.Аҳмеров ва С.Туробжонов муаллифлик қилган.

Ўкув қўлланмада турли кимёвий технология жараёнларининг умумий конуниятлари, реакторлар назари-

бойитган. Чиқиндисиз ишлаб чиқаришни барпо этишнинг асосий тамоиллари ва иқтисодий самарадорликни оширишга бағишинган боблар кимёвий технология бўйича малякали мутахассислар авлодини тайёрлашдаги мухим омиллардан биридир.

Кўлланманинг тили равонлиги, кўпгина техник ва технологик ибораларнинг она тили муқобилида бери-

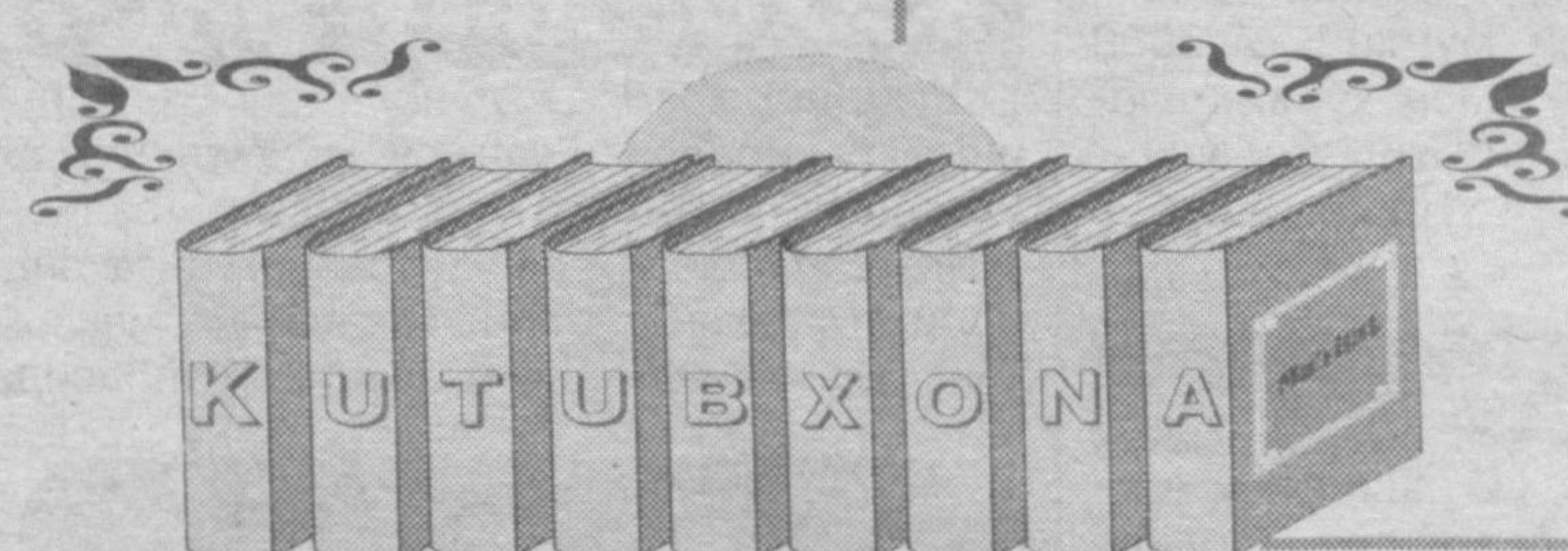
КИМЁ ВА ТЕХНОЛОГИЯ ҮЙГУНЛИГИ

яси, хисоботлари ва уларни ташлаш асослари ёритилган. Китобда кимёвий ишлаб чиқаришга технологик тизим сифатида қаралган бўлиб, унинг синтези ва таҳлилига чукур эътибор берилган. Саноат миқёсида олинувчи ўнлаб нефт маҳсулотлари, углеводородлар, полимерлар, ўғитлар, аммиак, кислоталар ва бошқа мухим бирималар бўйича расм, схема, диаграмма, жадвал ҳамда тенгламалар берилиши материални ўзлаштиришда талабага кўл келади. Мажаллий хомашёлардан фойдаланишда янги усусларни кўллаш юзасидан фикр ва маслаҳатлар ҳам кўлланманинг мазмунини янада

лиши, назарий саволлар, мисол ва масалаларнинг сода ва равон килиб келтирилиши ҳам муаллифларнинг изланишидан далолат беради.

Китоб сифатли дизайнни ва бежиримлиги билан ҳам ўкувчи диккатини тортади.

Х.ТЎЙМАНОВА

Кимё хоналарини ўкув-лаборатория жихозлари билан таъминлаш ўкувчиларнинг фанга қизиқишини ва билим самарадорлигини оширишда, таълим жараёнига ДТСни тўла татбиқ этиш, янгича педагогик технологияларни олиб киришда, пировардида, ижодкор, баркамол шахсни тарбиялашда мухим аҳамиятга эга.

Бугунги кунда Мактаб таълимини ривожлантириш давлат умуммиллий дастури доирасида умумтаълим мактаблари кимё хоналарининг ҳам замонавий ўкув-лаборатория асбоб-ускуналари билан таъминланиши биз фан ўқитувчиларига чексиз кувонч бағишлади ҳамда улкан масъулият юклади.

Зарурый ўкув усуналарининг мавжудлиги ўқитувчига анча кулаги түғдирди. Кимё фани ўқитувчидан доимий ўз билимини такомилластириб боришни тақозо этади. Шу боис

БИЛИМЛАР БОШИ – ТАЖРИБА

бер гуруҳ тажрибали педагоглар билан биргаликда маҳсус кўлланма тайёрланди. Республика таълим маркази кошидаги кимё фани йўналиши бўйича методик кенгашнинг 2009 йил 25 февралдаги қарорига асосан нашрга тавсия этилган кўлланмада 7–9-синфларда лаборатория ва амалий машғулотларни ўтказиш учун жихозлар таснифи, расмлари ва намойиш этиш бўйича йўриқномалар келтирилган, шу билан бирга, меҳнат хавфзизлиги қоидалари берилган.

Шуни алоҳида таъкидлаш керакки, кўлланмани яратиш жараёнида ўз фаoliyatiyimiz давомида ортирган тажрибалирни ўрганишда ҳам таяндиц. 7-синфларда моддаларнинг физик хоссаларни ўрганишда цилиндр ареометрдан фойдаланиб, турли суюкликларнинг зичлигини аниқлаш, 8-синфларда «Аммиак ишлаб чиқариш», «Сульфат кислота ишлаб чиқариш» мавзуларида барельеф моделидан умумий фойдаланиш, 9-синфларда этилен олиш тажрибалари янги асбоб-ускуналар ёрдамида жуда кулай амалга оширилади. Айниқса, 9-синфларда «Табиий ва сунъий толалар», «Каучук», «Шиша ва уни ишлаб чиқариш» коллекцияси ўкувчиларнинг назарий билимларни мустаҳкамлашда, уларда амалий кўнкимга ҳосил қилишда жуда катта аҳамиятга эга. 8-синфларда «Кимёвий болганиш турлари ва кристалл панжаралар» мавзусини ўрганишда ўкувчиларнинг мустақил ишлаши учун атом ва молекуларнинг модели жуда кулагидир. Ўкувчилар турли рангдаги модел шарчалар ва стерженлар ёрдамида моддаларнинг график формулаларини ясайдилар.

Кўлланмана кимё фани ўш ўқитувчиларига таълим жараёнида аскотишига ишонамиз. Дарсларни назария ва амалиёт ўйгунилигига ташкил этиш ўкувчиларнинг фақат билимини эмас, ҳаётий тажрибасини ҳам оширади. Zero, билимлар боши – тажрибадир.

Мавлуда СОЛИЕВА,

Чилонзор туманинда 138-мактаб ўқитувчisi

бўйитган. Чиқиндисиз ишлаб чиқаришни барпо этишнинг асосий тамоиллари ва иқтисодий самарадорликни оширишга бағишинган боблар кимёвий технология бўйича малякали мутахассислар авлодини тайёрлашдаги мухим омиллардан биридир.

Кўлланманинг тили равонлиги, кўпгина техник ва технологик ибораларнинг она тили муқобилида бери-

ЎСИМЛИКШУНОСЛИК ИЛМИ тадқиқотларда қандай янгиликлар бор?

Лизосомалар. Пероксиома ва глиоксисомалар. Сферосомалар. Микронайчалар. Пластидалар. Лейкопластлар. Этиопластлар.

Бу мураккаб атамалар оддий китобхонга нотаниш бўлиши табиий. Ўсимликшунослик билан шугуллашувчилар учун эса бу сўзларнинг лугавий маъноси кундек равшан. Илмфанда жуда катта соҳани эгалайтидан ўсимликшунослик бўйича яратилган илмий-оммабоп китоблар сафидан Бегали Бекназаровнинг «O'simliklar fiziologiyasi» китоби ҳам ўрин олди. Олий ва ўрта маҳсус таълим вазирлиги томонидан тавсия қилинган ўкув дарслардан биология, экология ва табиатдан фойдаланиш йўналишлари бака-

лавриат, магистратура бўйимлари талабалари, лицеи ва коллеж ўқувчилари, аспирантлар ўкув жараёнида фойдаланишлари мумкин.

Кўпчиликнинг ўсимликлар олами ҳақидаги тушунчалари умумий бўлиб, табиатнинг бу бойлигига атроф-муҳит мусаффолигини таъминловчи восита сифатида қарашади. Инсон саломатлигини мустаҳкамловчи, унинг умрини узайтирувчи омиллардан бири ҳам флора олами эканлиги сир эмас. Гуллар, гиёҳлар, буталар, дараҳтлар, сабзавот ва полиз маҳсулотлари қандай яшайди, нафас олади, кўпаяди, улар қандай қилиб тупроқ, сув, ҳаво билан алоқа ўрнатади? Умуман, ўсимликлар физиологияси фаннинг катта бир йўналиши хисобланниб, флора олами миридан сиригача ўрганади.

Мирзо Улуғбек номидаги ЎзМУ биология, экология ва табиатдан фойдаланиш ихтиносслиги ўкув режасининг ўсимликлар физиологияси фанни бўйича ту-

зилган намунавий дастури асосида ёзилган ўкув дарслари 18 та бобни ва шу бобларга айнан тегишли бўлган юзга яқин мавзуни ўз ичига олган.

Дарслардаги ҳар бир мавзу мұфассал очиб берилган. Унда микроскоп орқали туширилган тасвирилар, ўсимлик илдизи, барги, пўсти, пояси таркибининг тузилишига доир схемалар, турлича тажрибалар киёси ҳам кўрсатилган. Масалан, маккажджори майсаларининг бир суткадан сўнг канча ўсганлиги (412-бет) суратлардаги фарқ билан кўрсатилган. Кунгабоқар паллабаргларининг фототропик бурилиши билан ҳам танишиш мумкин.

Ушбу дарслар соҳада илмий изланишни ният қилган ўкувчиларни зарурий ўкув адабиёти бўла олади.

Х.КУЗМЕТОВА

рихий асарлар тасвири билан берилганлиги ўкувчилар қизиқишини оширади.

Муаллиф ҳар бир мавзуга оид ўкувчиларнинг олган билимларини синаб кўришига ундишдиган туркум саволлар тақдим этади. Бу эса ўкувчиларнинг мавзуларни чукурроқ ўрганишига кенг имкониятлар яратади, бу илгариги ўкув дарсларида учрамасди. Дарслардан мавзуга оид мухим тарихий воқеаларни ёдда тутишни талаб этадиган белгиларнинг ўрин олиши, ўкувчиларнинг матнда учрайдиган атама ва асосий тушунчаларнинг мазмунини билиб олишига йўналтирилиши, улар билимини чуқурлаштириш жараёнида уй вазифалари бажарилишини талаб этадиган саволларнинг берилиши унинг сифатини янада оширган.

Дарслардаги ноёб тарихий номлар билан боғлиқ хариталардан 12 тасининг берилиши ҳам мавзуларнинг чуқурроқ эгалланишига кўмаклашади.

С.АРИФХЎЖАЕВ

М.Н. БОУЛЕВ

ЎҚУВЧИЛАРГА ТУҲФА

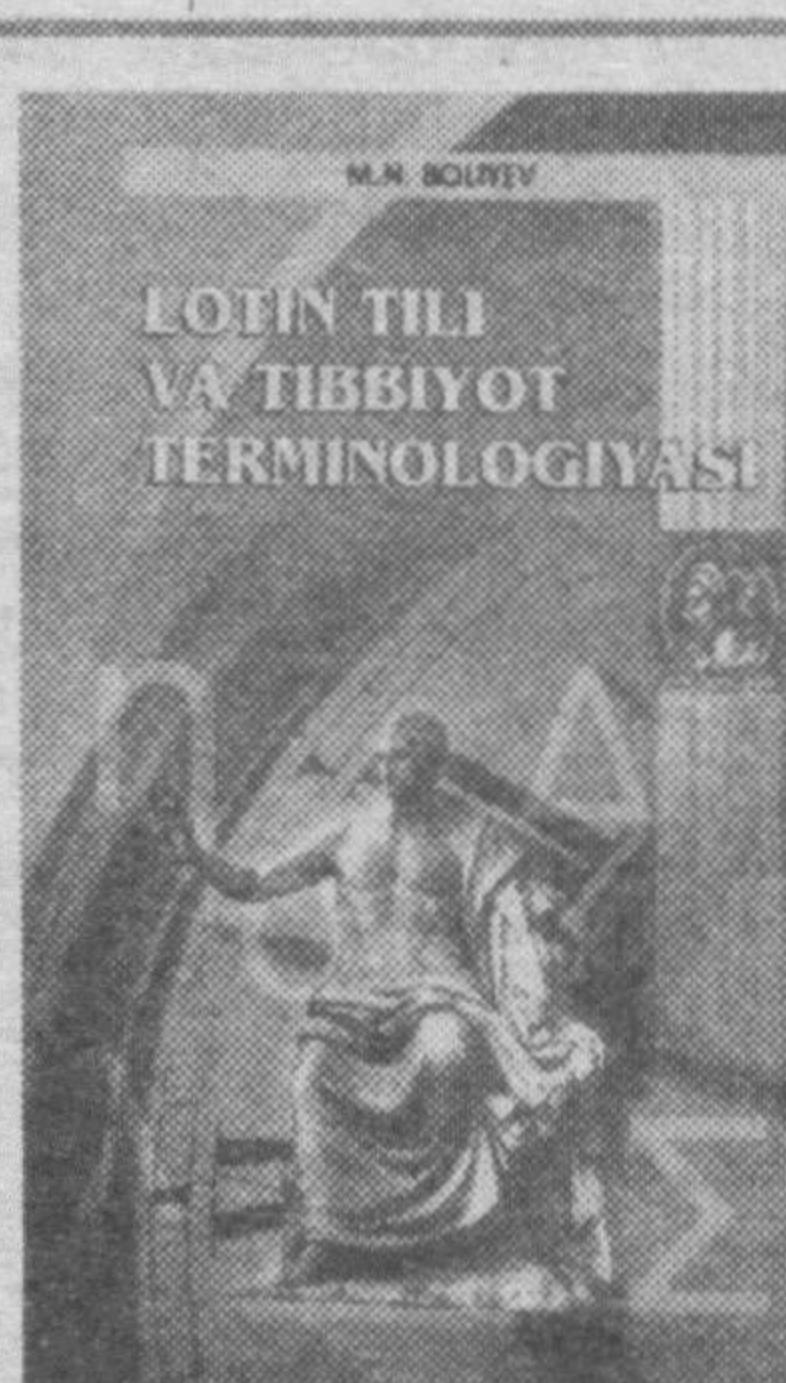
Умумтаълим мактабларининг 7-синфлари учун «Ўзбекистон тарихи» (IV асрдан XVI аср бошларигача даврни-қамраб олган) ўкув дарслари чоп этилди. Дарслар кириш, 5 боб, 41 мавзудан иборат.

Академик А.Муҳаммаджонов томонидан тайёрланган дарсларниң 1-бобида ўрта асрлар ерга эгалик килиш илмий муносабатларининг шаклланиши ва ривожланишига алоҳида ўрин берилган. 2-бобда эса еттинчи-саккизинчи асрлар давомида ўрта Осиёнинг араб халифалиги томонидан забт этилиши, ҳалқ кўзғолонлари кенг, янги тарихий материаллар асосида очиб берилган. 3-4-бобларда Мовароонхарда мустақил давлатнинг таш-

кил топиши, улардаги ижтимоий-иктисодий ҳаёт, илм-фан равнақи ва санъат, диний ривожланиши масалаларига кенг ўртилган. Ватанимиз халқарининг Чингизхон истилоси ва зўлмига қарши озодлик кураши дарсларда кенг ўртилган. V бобда эса Амир Темур ва Темурийлар даврида марказлашган давлат асосларига, Амир Темур ҳарбий юришлари, мамлакатнинг ободончилиги, чет давлатлар билан алоқаларнинг ривожланиши ва ўша даврдаги ижтимоий-иктисодий ва маънавий ҳаётнинг ривожланишига ҳар томонлама ёндашилганлигини алоҳида таъкидлаш ўрнилди.

Дарсларда ҳар бир мавзуз таш-

тин тилидан ўрганиш зарур бўлган барча мавзулар кирилган. Фонетика, морфология, грамматик материаллар, отларнинг гурухларда турланиши ҳақидаги маълумотлардан ташқари муаллиф тиббий сўзларнинг ясалиши ва уларнинг атамаларда келтирилган ташқари тиббий атамаларнинг қиёслаб берилади. Лотин ва юон тилига доир тиббий атамаларнинг қиёслаб берилади. Лотин тилини таълим жуда кулай берилади. Ўкувчиларнинг мавзуларни чуқур ўрганишига кўмаклашади.

Дарсларда ҳар бир мавзудан кейин мутахассисликка оид машқлар берилган бўлиб, бу ўкувчиларнинг мустақил ишлашларига катта амалий ёрдам беради. Шунингдек, мавзуларда назарий билимларга боғлиқ ҳолда ёдлаш учун сўзлар, машқлар, рецептлар, мутахассисликларнинг турларига қараб, уларга оид атамалар ҳам жой олган. Хар мавзуга доир янги тиббий атамалар мутахассисликларнинг касбий йўналиши бўйи-

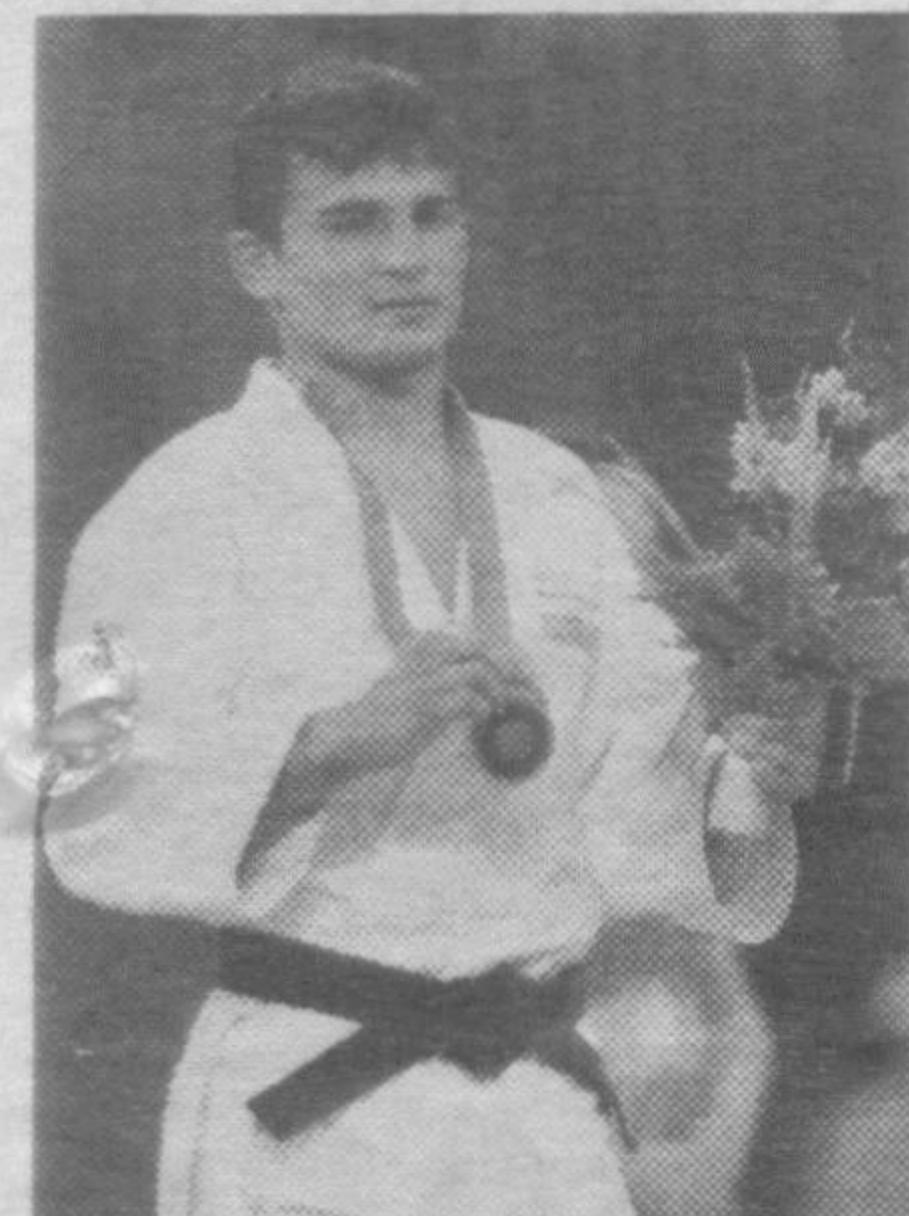
ча бўлиниб берилши ўкувчиларнинг ўз ихтинослигига нисбатан қизиқиши ва масъулиятини оширади. Мавзулар сўнггида касалликлар даволаш усусларининг номлари, доривор ўсимликларнинг лотинча-юонча мубобили берилган. Ҳар бир мавзуз сўнгидаги мустақил ўрганиш учун лотин мақоллари ва ҳикматли сўзлар берилганлиги катта тарбиявий аҳамиятга эгадир.

Д.САЛОХИЙ,
Филология фанлари доктори, профессор

ЛОТИН ТИЛИ ВА ТИББИЕТ ТЕРМИНОЛОГИЯСИ

РИШОД СОБИРОВ ИШОНЧНИ ОҚЛАДИ

Иқтидорли спортчиларимиздан бири Ришод Собировни кўпчилик жуда яхши танийди. Унинг 2008 йили Пекинда бўлиб ўтган Олимпиадада юртдошларимиз орасида биринчи бўлиб голибга айланганини ҳаммамиз эслаймиз. У ана шу омадли юришидан сўнг бир фурсат ҳам тин олмай, маҳоратини ошириди. Турли мусобакаларда, турнирларда қатнашиб, голиб ва совриндорлар сафидан жой олди. Энг муҳими, бу фурсат оралиғидаги тажрибасини ошириди.

Яқинда Ришод жонажон дийеримизга Жанубий Кореяning Сувон шахридан хушхабар келтириди. Келинг, яхшиси бу ҳақда бироз аникрок ва кенгрок маълумот берсак. Ахир, ким ҳам хуш муджа ҳақида гапириши истамайди?

Сувонда дзюдо бўйича "Ворлд Мастерс" турнирдаги халқаро турнир ўтказилди ва унда дунёнинг бир қатор давлатларидан келган дзюдо-

чилар 2012 йили Буюк Британия пойтахти Лондонда бўлиб ўтадиган XXX ёзги Олимпиадада қатнашиш ҳукукини бераидиган сув ва ҳаводек зарур рейтинг очколари учун беллашиши.

Халқаро дзюдо федерацияси қарорига кўра, турнирда жаҳон рейтингида ўз вазн тоифалари бўйича 16-ўрингача бўлган погонани эгаллаган дзюдочилар иштирок этиши кўзда тутилган. Шунинг учун ҳам мусобака ниҳоятида оғир босим ва муросасиз тарзда ўтди.

Мусобака ташкилотчилари томонидан Узбекистон терма жамоасига ажратилган Зта йўлланма Ришод Собиров, Дилшод Чориев ва Шокир Мўминовнинг Жанубий Кореяга боришини таъминлади. Айнан шу уч нафар полонимиз халқаро аренада юртимиз байроби остида майдонга чиқиши.

Мукофот жамғармаси

200 минг долларни ташкил этувчи ушбу нуфузли турнирда ватандошимиз Ришод Собиров финал учрашувини япониялик номдор ракиби Хираоаки Хираоакага қарши ўтказди. Финалгача эса у италиялик Элио Вердини, япониялик Масааки Фукуокани ва мезбонлар дзюдочиси Хван Хён Чойни маглуб этанди. Аксарият мутахассис ва муҳислар ҳал қиувлечи баҳсада айнан кунчиқар юрт вакилининг қўли баланд келишини башорат қилаётганди, боиси Хираоаки 2008 ва 2009 йillardа қаторасига икки моротаба жаҳон чемпионлигини қўлга киритганди. Аммо Ришод ўз куч ва шиҷоатини ишга солиб, мураккаб "дован"-дан ошиб ўтди ва 60 килограмм вазн тоифасидаги мусобака қатнашлиари орасида тенгсиз деб топилди.

Пекинда бронза медални кўксига таққан Ришод Собиров бу сафар ишончни тўла оқлаб, олтин медаль соҳиби бўлган бўлса, бироз омадизилка учраган, аммо сўнгги беллашувни ўз фойдаларига ҳал қиласдан 81 килограммча вазн тоифасида Ш.Мўминов ва 90 кило-

граммгача бўлган вазнда Д.Чориев бронза медали эгаси бўлди. Эслатиб ўтамиз, Дилшод Чориев 2009 йили жаҳон чемпиони деган фоъз юксак сазовор бўлганди. Шокир Мўминов учинчи ўрин учун кечган курашда беларуслик Александр Стяшенкага қарши гиламга чиқди.

Демак, қолган вазн тоифаларида биринчи ўринга кўтарилилганлар орасида япониялик Такаси Оно (90 кг.гача) ва мезбонлар вакили Жей Бум Ким (81 кг.гача)ларнинг номи ҳам эътироф ўтганди.

Ташкилотчиларнинг маълумотига кўра, мазкур турнирда жаҳоннинг 42та давлатдан полвонлар беллашувга чорланди. Мухтасар айтганда, куруқ қўл билан қайтишни ор билган дзюдочиларимиз 1та олтин ва 2та бронза медаль эвазига умумхамоа ҳисобида 4-ўринни эгаллашди. Бу борада биринчи ўринга 2та олтин, 2та кумуш ва 2та бронза тўплаган японияликлар кўтарилиди. Биз эса ҳам ортада юртимизни халқаро майдондаги мана шундай ажойиб ғалабалари билан табриклимиз.

З.ХОЛОВ

Sport darvozasi

ХАВИ — ЭНГ ЯХШИ ПЛЕЙМЕЙКЕР

Испания терма жамоаси ва «Барселона» клуби ярим ҳимоячиси Хави Эрнандес Крус Футбол тарихи ва статистикаси халқаро федерацияси (IFFHS) томонидан ўтказилган сўровнома натижаларига кўра, 2009 йилги дунёнинг "Энг яхши плеймейкери" деб тоилди.

Бундай шарафли номга сазовор бўлган футболчилар одатда гол уриш эмас, кўпроқ жамоадошларининг рақиб дарвозасини ишғол этишига ҳисса қўшиши билан ажralиб туради. Хави кўп йиллардан бўён ўзининг хужумчиларга қуай тарзда тўп узатиб бериши билан машҳур. Шу боис, унга IFFHS томонидан берилган баҳо ҳеч кимни ажблантirmadi.

Сўровномада жами 81та давлатдан экспретлар иштирок этди ва Хави жами 164 очко жамғарди. 2-ўрин сохиби Лионел Месси эса 143 очко тўплади. Учинчи ўринда 99 очко йикқан Кака («Реал») номи қайд этилди. «Барса»нинг яна бир ажойиб плеймейкери Андрес Иньеста 98 очко билан тўртини ўринни олди.

"Лента" манбасида ёзилишича, 2008 йилги сўровномаларда ҳам Хави 1-ўринга лойиқ топилган экан. Хавига аталган маҳсус соврин 1 февраль куни Лондон шаҳрида ўтадиган "Ворльд футбол гала" тақдирлаш маросимида топширилади.

ДЕМЕНТЬЕВА — ТУРНИР ФОЛИБАСИ

Россиялик тенисчилар кейинги вақтда кўплаб турнирларда зафар кучмокда. Якиндағина Давиденко Роже Федерер ва Рафаэль Надалга "дарс" ўтгани ҳақида ёзгандик. Бугун эса Елена Дементьеванинг Австралияда қўлга киритган ютуғи борасида шов-шув кўтарилиди.

WTA таснif этган Сидней турнирида Елена қато расига иккичи моротаба ўз муввафқиятли юришини нишонлади. Америкалик таникли ракеткаси Серена Уильямс икки сет давомида 6:3, 6:2 ҳисобида доғда қолдириб, бош соврин эгасига айланди. Мазкур тадбир сўнгидаги голиба учун атаглан 600 минг доллар топширилди. Бу муввафқияти Уильямс устидан қозонилган бешинчи ғалабасидир. Улар умумий ҳисобда 12 моротаба учрашган. Айни дамда Елена Дементьевева жаҳон тенисчилари рейтингида 5-ўринда бормоқда. Яккалик баҳсларида жами 14та соврин ва Олимпиада чемпионлигини қўлга киритган Дементьевева пешқадамлик сари дадил илдамламоқда.

СҮНГГИ ЧОРА — ЖАРРОХЛИК(МИ?)

Миллий баскетбол ассоциациясининг биринчи ракамли хужумчиларидан бири, «Лос-Анжелес Клипперс» клуби вакили Блейк Гриффин бутун 2009/10 йиллардаги мавсумни ўтказиб юборишга мажбур, деб хабар берди "Блумберг" ахборот агентлиги.

У ўтган йилнинг 23 октябринда тизза косасидан оғир жароҳат олганди. Гриффиннинг чап тиззасидаги синикини факат жарроҳлик йўли билангида даволаш мумкинлиги аён бўлмоқда. Спортичига кўрсатилаётган дастлабки муолажалар ўз таъсирини ўтказмаяпти, тиззадаги оғриқ йўқолмаяпти. Агар бошқа чора топилмаса, баскетболчи тўрт ойдан то олти ойгача майдонга туша олмайди". Бу Гриффиннинг сўнгги уч йил ичида иккичи жароҳатидир. Тиззасини операция қўйдирган «Портленд Трайл Блэйзерс» клуби аъзоси Грэг Оден тузалиш ўрнига 2007/08 йилги мавсумни ҳам ўтказиб юборганди.

Рустам ИДИБОЕВ тайёрлади.

Qishloqdan chiqqan champion

Жарқурғон тумани Оққурғон қишлоғи Коракурсоқ маҳалласида яшовчи Норқўчкор Имомовлар хонадонини спорчилар оиласи, дея эътироф этишади ҳам-қишлоқлари.

Болаларнинг соғлом, мард ва жасур бўлиб вояга этишида спортивнинг нақадар муҳим аҳамият касб этишини дилдан хис килган Норқўчкор ака фарзандларида ёшлигиданоқ спорта мөхр ўфтага билди. Айниқса, ўғли Элмурод, кизи Шахноза ёш бўлишига қарамасдан қатор муввафқиятларга эришиб, нафасоти ота-онаси, балки маҳалла аҳли, устозлари ишончини оқлашасяти.

Ака-сингил спорчилар тумандаги 12-ихтиослаштирилган мактаб-интернатда сабоқ олади.

ЮРТИМИЗ ТАЯНЧИ

Дарсдан бўш пайтлари эса бугунги кунда оммавиляшиб бораётган каратэнинг шотакан-доту билан шуғулланшиди. Улар 5-ДАН қора белбоғ соҳиби Барот Тошпўлатов мураббийлигида каратэнинг сирасорларини пухта ўзлаштироғанда. Спортивнинг ушбу тури кишидан машакатли меҳнат, эпчилик ва чақонликини талаб этади. Буни дилдан хис этган Элмурод билан Шахноза тинмай машгулотлар ўтказишиди, қийинчиликларни марданавор енгишиди. Натижалар чакки бўлмади. Элмурод республика миёсида мусобакаларда 15 марта совринор бўлди. Синглиси Шахноза эса

нафақат республика, балки халқаро миёсдаги нуфузли турнирларда муввафқиятли иштирок этиби, бта олтин, 2та кумуш, 1та бронза медалини қўлга киритди.

— 2010 йилнинг «Баркамол авлод йили» деб номланиши ота-оналарга, маҳалла аҳли ва устоз-мураббийлар зиммасига катта масъулият юклади. Шу боис биз ота-оналар, устоз-мураббийлар ҳамкорликда, ҳамжihatлика ўғил-қизларимизнинг келажакнинг мунособи эгалари бўлиб вояга этишишини энг муқаддас бурчимизга айлантироғимиз даркор, — дейди Норқўчкор Имомов фаҳр билан.

Мазкур қутлуғ йилда

ҳам ўкиш ва спортда янги-янги муввафқиятларга эришишини ўз олдига мақсад қилиб қўйган Элмурод билан Шахнозаҳон ўзига хос шиҷоат билан спорт оламида одимламоқда. Мураббий кўмагидаги бўлажак нуфузли мусобакаларга пухта тайёргарлик кўришаети.

Юз-қўзларида файратшижоат акс этиб турган ака-сингил спорчиларга бокар экансиз, уларнинг келгусида ўзбек спортининг доврутини дунёга танитишига ишонч ҳосил қиласиз. Зоро, улар каби истеъододли ўғил-қизларимиз ҳалқимизнинг умидли юлдузлари, эртанги кунимизнинг ишончи ва таянчидир.

Норқувват ТЎРАЕВ,
«Ma'rifat» мухбири
Сурхондарё вилояти

нафақат республика, балки халқаро миёсдаги нуфузли турнирларда муввафқиятли иштирок этиби, бта олтин, 2та кумуш, 1та бронза медалини қўлга киритди.

Мухтарама

Рисолат ШЕРНАЗАРОВА!

Сизни таваллуд айёмингиз ва кутлуг 60 ёшиниз билан чин қалбимиздан табриклимиз.

Сизга сиҳат-саломатлик, баҳва омад тилаймиз. Узок йиллар педагоглик қасбидан фаолият олиб бориб, таълим самарадорлигига салмоқли ҳисса қўшиб келмоқдасиз. Ҳаёт ва меҳнат фолиятингиз барчамиз учун ибрат. Келгусидаги педагогик ишларингизда муввафқиятлар тилаб қоламиз. Фарзандларингиз камолини кўриб юринг.

Сирдарё вилояти педагог
ходимлар малакасини ошириш
ва қайта тайёрлаш институти жамоаси.

OPPOO XAYOLLARGA CHUL-GAGAN EASL

Tuyg'u

Kapalak misoli uchayotgan oppoq qor parchalari yerga qo'nishi bilan umrining «gullagan» davri tugashini sezgandek dam pastga, dam yuqoriga ko'tarilgancha o'ynoqlab-o'ynoqlab, zamin uzra asta bosh qo'yadi va farzandini mehr bilan parvarishlayotgan onadek borliqni oq yo'rgakka o'raydi...

Go'zal qiz jamoliga termulishga uyalayotgan yigitdek Quyosh Yerga uzoq-uzoqlardan jilmayibgina nazar tashlaydi.

Kechagina yosh pahlavon alp misoli mag'rur ko'kragini kerib turgan tog'lar, bugun soch-soqoli oppoq otaxon kabi ko'rindi. Go'yo bu — hayot qonuni, haqiqati ekanligini ta'kidlamoqchiday.

Baland toshloqlardan otilib tushayotgan sharshara borliq uzra hukmron sukunatni buzadi. Uning ovozi har doimgidan-da balandroq va sho'xchan kuy misoli yangraydi.

Sharshara

qo'shiq xirgoyi qilgancha go'zal san'at asarlarini yaratayotgan haykaltaroshdekk ajoyib manzaralarni hosil qiladi.

Tamoman oqlikka o'ralgan terak yangi libos kiygan kishidek qomatini tik tutgancha qimir etmaydi. U go'yoki yangi kiyimini ko'z-ko'z qiladi, yonveriga ko'z qiri bilan nazar tashlaydi, xolos. Sham atrofuda uchayotgan parvona singari qarg'alar uning bu go'zalligiga putur yetkazib qo'yishga qo'rqqanicha atrofida aylanadi. Terak esa bu holga beparvo.

Ariq bo'yida oppoq qorda yumalab yotgan qip-qizil olma oftobning zarrin nurida o'zgacha tovlanadi. Unga yopishgan qor parchalari muhabbat dardidan ozorlanayotgan qizning ko'zlaridan yonoqlariga sizib tushgan yosh misoli taassurot uyg'otadi kishida.

Buralib yog'ayotgan oppoq qor oshiq yigit qalbida

pinhon tuyg'ularni jo'sh urdiradi. Uning shuurida turfa xayollar g'ujg'on o'ynaydi: «Qor sevgim kabi oq va pok. Tuyg'ularim yanglig' sof va samimi...». Bu sohir xayollar satrlarga aylanib, qog'ozga to'kiladi:

Osmonlardan yog'ar oppoq qor, Butun borliq ko'rinar oppoq. Mening sevgim qordek beg'ubor Mening sevgim qor singari pok. Har dam seni shunday ko'rsaydim, Qora soching bezalgan qorga. Qorga emas o'xshaydi zarga, Oh, qaniydi shu qor bo'lsaydim. Qani endi shu qor bo'lsaydim, Qo'nar edim kipriklaringga. Erib mehring harorati-la, Silar edim yuzlaring mayin...

Dilshod KARIMOV

B.RIZOQULOV olgan sur'atlari

Ma'rifat

TA'SIS ETUVCHILAR:

O'zbekiston Xalq ta'limi vazirligi, O'zbekiston Oliy va o'rta maxsus ta'limgaziliq vazirligi, O'zbekiston Ta'lim va fan xodimlari kasaba uyushmasi Markaziy Kengashi.

Bosh muharrir vazifasini vaqtinchalik bajaruvchi: Bahodir JOVLIYEV

Tahir hay'ati: Rustam AHLIDINOV, Jumanazar BEKNAZAROV, Xurshid DO'STMUHAMMEDOV, Akmal ISLOMOV (mas'ul kotib), Mahmuda MURZAYEVA, Elshod NABIYEV, Husan NISHONOV (bosh muharrir o'rinosbosari), Abdusamat RAHIMOV, Nurlan USMONOV (bosh muharrir o'rinosbosari, "Uchitel' Uzbekistana"), Aleksey CHUKARIN (mas'ul kotib, "Uchitel' Uzbekistana"), Sa'dulla HAKIMOV

Gazeta
O'zbekiston Matbuot va axborot agentligida № 0067 raqam bilan ro'yxatga olingan.

INDEKS: 149, 150. G-23.
Tiraji 45514.

Hajmi 8 bosma taboq.
Ofset usulida bosingan,
qog'oz bichimi A-3.

Navbatchi muharrir:
Hulkar TO'YMANOVA.
Navbatchi:
Zohidjon XOLOV.

«Ma'rifat» dan materiallarni ko'chirib bosish tahririyat ruxsati bilan amalga oshirilishi shart. Tahririyatga yuborilgan materiallar mualifiga qaytarilmaydi. Belgisi ostida reklama materiallari beriladi.

MANZILIMIZ: 100083, Toshkent,
Matbuotchilar ko'chasi, 32.

E-mail: info@marifat.uz

Web-site: www.marifat.uz

TELEFONLAR: mas'ul kotib — 233-99-15, umumiy o'rta va maktabgacha ta'limgaziliqlari bo'limi — 236-53-16, fan, olyi va o'rta maxsus, kash-hunar ta'limi yangiliklari bo'limi — 236-54-03, adabiyot, madaniyat, kasaba uyushmalari hayoti yangiliklari bo'limi — 236-54-26, ma'naviyat va maktabdan tashqari ta'limgaziliqlari bo'limi — 236-54-23, siyosat, xalqaro hayot va sport yangiliklari bo'limi — 236-55-58, reklama va marketing bo'limi — 233-42-92 (faks), 236-54-17.

Bahosi sotuvda
erkin narxda

Dizaynerlar
Liliya BINASHEVA,
Malohat TOSHOVA.

«Sharq» nashriyot-matbaa
aksionerlik kompaniyasi
bosmaxonasi.

Korxonalar manzili: «Buyuk Turon»
ko'chasi, 41-uy

Bosishga topshirish
vaqt — 21.00.
Topshirildi — 21.00
Uzaq jurni — 21.00